

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

Místní a krajské referendum

Bc. Jana Farková

Plzeň 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Místní a krajské referendum“ zpracovala sama a pouze s využitím pramenů a zdrojů informací v ní uvedených.

Plzeň, srpen 2020

Bc. Jana Farková

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce JUDr. Tomáši Loudovi, CSc. a Bc. Janě Hájkové za ochotu, trpělivost a rady, které mi pomohly při jejím psaní. Mé poděkování patří také mojí rodině a manželovi za podporu během studia.

Obsah

Úvod.....	7
1. Pojem demokracie a její formy	10
1.1. Formy demokracie	11
1.1.1. Nepřímá demokracie	11
1.1.2. Přímá demokracie.....	12
1.2. Hodnoty a základy České republiky	14
1.3. Formy demokracie	17
1.3.1. Petice	17
1.3.2. Lidová iniciativa – referendum	19
1.3.3. Lidové veto.....	20
2. Přenesení působnosti na samosprávné celky.....	21
2.1. Samospráva	22
2.1.1. Místní (územní) samospráva	22
2.1.2. Obce	23
2.1.3. Kraje.....	24
2.2. Zájmová samospráva	24
3. Referendum	25
3.1. Vývoj referenda na našem území.....	25
3.2. Celostátní referendum	26
3.2.1. Ústavní zakotvení.....	26
3.2.2. Zakotvení referenda v právním řádu	26
3.2.3. Referendum o přistoupení ČR k EU	27
3.3. Krajské referendum.....	27
3.3.1. Ústavní zakotvení, zakotvení v právním řádu.....	28
4. Místní referendum	29
4.1. Ústavní zakotvení.....	30
4.2. Zakotvení místního referenda v právním řádu	30
5. Provádění místního referenda	31
5.1. Členění místního referenda	31
5.2. Inicie a příprava místního referenda	32
5.2.1. Oprávněná osoba	32
5.2.2. Referendová otázka, předmět.....	33
5.2.3. Den a doba hlasování	35
5.2.3. Vyhlášení místního referenda	35
5.2.3.1. Zastupitelstvem obce.....	36
5.2.3.2. Na návrh přípravného výboru	37
5.2.3.2.1. Podpisová listina	39

5.2.3.2.2. Vyhlášení.....	39
5.2.4. Den konání místního referenda	40
5.3. Komise pro hlasování	41
5.3.1. Okrsková komise.....	44
5.3.2. Místní komise.....	45
5.3.3. Městská komise	45
5.4. Kampaně	46
5.5. Hlasování	46
5.5.1. Zahájení hlasování	49
5.6. Zjišťování výsledků hlasování a jejich vyhlášení	50
5.7. Zápis komise o výsledku hlasování, vyhlášení výsledků hlasování, oznamovací povinnost.....	50
5.7.1. Zápis okrskové komise o průběhu a výsledku hlasování v hlasovacím okrsku.....	51
5.7.2. Zápis místní komise	51
5.7.3. Zápis městské komise	51
5.7.4. Vyhlášení výsledků hlasování.....	52
5.7.5. Oznamovací povinnost.....	52
5.8. Platnost a závaznost místního referenda	53
6. Místní referendum v Evropě	54
6.1. Nizozemí	55
6.2. Německo	57
6.3. Švýcarsko	60
7. Statistická část	61
Závěr	70
Resumé.....	72
Přílohy	74
Seznam použitých pramenů	80

Úvod

České země si po dobu svého historického vývoje prošly hned několika fázemi a několika vládními formami. Snaha o demokratickou formu vlády v českých zemích se datuje již v roce 1867 tedy s přijetím prosincové ústavy. Prosincová ústava se stala zlomovým bodem pro další vývoj ústavního pořádku. Právě touto ústavou byla poprvé, po předchozích neúspěšných pokusech, omezena moc panovníka, a naopak posílena moc nově obnoveného parlamentu. Obsah tohoto dokumentu nejprve plnilo pět zákonů, které definovaly např. postavení soudní moci, která se opět postavila do pozice nezávislosti. Díky takovému přerozdělení státní moci lze hovořit o dalším odstupném kroku od absolutismu. Pozdější reformy prosincové ústavy směřovaly vývoj stále blíže k demokracii. Jasným příkladem jsou reformy na přelomu století týkající se volebního systému. Rokem 1907 se datuje vznik zavedení všeobecného, přímého a tajného hlasovacího práva do poslanecké sněmovny říšské rady. Aktivní volební právo měli všichni muži starší 24 let, pasivní od 30 let. Ženám nadále volební právo nebylo umožněno.¹ Nutno zmínit konkrétní zákon č. 142/1867 ř.z., o všeobecných právech občanů státních v království a zemích v radě říšské zastoupených.

Demokracie jako taková se v českých zemích ukotvila s vytvořením 1. Republiky tedy v roce 1918, kdy byla v listopadu vyhlášena prozatímní ústava. V podstatě šlo o převzatou ústavu Rakouska Uherska doplněnou o rozdělení státní moci mezi tři orgány, a to konkrétně Národní shromáždění, vládu a prezidenta republiky. Ústavní listina Československé republiky² vydána roku 1920 vycházela již z širší škály dokumentů. Stále vycházela z Prosincové ústavy, ústavy francouzské třetí republiky, ze které převzala hlavně formu parlamentarismu, dále z americké ústavy, ale hlavně z mezinárodních mírových smluv. V paragrafu 1

¹ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Prospektrum, 2002. ISBN 80-7175-106-5.

² Ústavní zákon č. 121/1920 Sb., Ústavní listina ČSR

odst.1 této ústavy je ustanoveno postavení lidu vůči státní moci, tedy že lid je jediným zdrojem veškeré státní moci v republice Československé. Válečné a poválečné období v českých zemích se neslo v duchu totalitarismu, které skončilo s rokem 1989. V následujícím období se na našem území začala formovat demokracie nynější podoby.

Jako téma své diplomové práce jsem zvolila Místní a krajské referendum. Jako nástroj přímé demokracie dává prostor aktivním občanům se přímo podílet výkonu státní správy a tím ovlivňovat chod státu. Z mého osobního hlediska shledávám tuto možnost jako pozitivní, vnímám to jako znak vyspělého společenství, ovšem každá mince má dvě strany a já se pokusím všechna fakta v této práci zmínit, aby si čtenář mohl na jejich základě vytvořit na referendum komplexní názor. Ačkoliv volby a referendum mají podobný systém, ve volbách máme, jakožto aktivní občané, možnost volit své zástupce, kteří ale vždy nejsou preferováni všemi, a proto kvituji existenci referenda na našem území, jakožto možnost se podílet například na věcech lokální politiky.

V práci používám komparativní i deskriptivní metody, abych čtenáři nastínila komplexní a celistvý pohled na problematiku referenda. Což bylo mým hlavním cílem.

Práce je rozčleněna do několika dílčích částí, přičemž v první představuji demokracii jako pojem, její formy a vzhledem k tématu práce se především zabývám demokracií přímou. Pro úplné uchopení tématu jsem se v tomto bloku věnovala územní samosprávě, aby se i čtenář laik dokázal plnohodnotně zorientovat v následujících kapitolách.

Druhá, nejobsáhlejší, část práce umožňuje čtenáři se seznámit jak se základními pojmy týkající se referenda, tak s podrobně popsányými kroky celého procesu provádění místního referenda. Mimo zmíněné komparuji úpravu referenda s vybranými evropskými státy a pokouším se popsat jejich přístup k přímé demokracii a vztah k referendu.

Poslední část je čistě statistická. Zprostředkovává plný obraz všech uskutečněných místních referend na území České republiky od ledna 2019 do srpna 2020.

1. Pojem demokracie a její formy

Dalo by se říci, že pojem demokracie je evolučním pojmem, přičemž nelze brát v potaz pouze jeho tradiční výklad ve společnosti 21. století bez jakýchkoliv změn, protože demokracie se vyvíjí stejně, jako se vyvíjí společnost. Pokud tedy hledáme cesty optimalizace rozhodovacích procesů správy věcí veřejných, bude důležité klást si otázku, zda jedinou či nejdůležitější cestou je jen prohlubování forem demokracie.³

Pokud bychom demokracii definovali jednodušším pojmem, který je všeobecně akceptovatelný, tak bychom o ní mluvili jako o formě vlády, ve které je politická moc odvozená od lidu. V dnešní době se k demokracii přidává mnoho adjektiv, jako například liberální, post-křesťanská, sociální apod. Nejdůležitější a také nejzákladnější členění je však na demokracii přímou a demokracii reprezentativní neboli nepřímou, kterým se budu věnovat v následující podkapitole.⁴

Ještě, než zmíním tyto dvě formy demokracie, je důležité zmínit také určité parametry, na kterých je demokracie, především ta přímá, postavena. Jedná se především o principy rovnosti a svobody, se kterými samozřejmě souvisí suverenita lidu, volby a dělba moci na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní. Demokracii je nutné chápat jako jakýsi prostor, který funguje právě na těchto principech. Dalo by se však také říci, že princip rovnosti je narušován při uskutečňování forem přímé demokracie, což souvisí hlavně s možnostmi iniciovat referendum. Iniciace a organizace referenda, stejně jako formulování v referendu pokládané otázky bohužel naráží na problém vzniku politických a společenských elit.

V současné době je výkon referenda v České republice možný jen na úrovni obcí a měst, kdy je referendum chápáno jako konkrétní provedení a

³ ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. *Přímá demokracie*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2016. ISBN 978-80-210-8351-6.

⁴ PECHANEC, Pavel. *Přímá demokracie v České republice*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-700-1.

posílení práva občana podílet se na správě věcí veřejných. Za žádných okolností by tedy místní referendum nemělo být chápáno jako nástroj k realizaci politických práv a jako nástroj politického boje, avšak bohužel realita může být jiná. Touto koncepcí posilování a usnadňování realizace některých práv ještě ve své podstatě princip rovnosti není narušen, nicméně jeho narušení spočívá v následném období před samotným konáním referenda. Klíčové pozice zde používají ti, kteří formulují otázku a kteří mohou ovlivnit „startovací pozici“ před jeho konáním.⁵

Další základní a důležitou zásadou principu demokracie je zodpovědný výkon státní moci politickými představiteli. Tato zásada je postavená na podstatě, že ten, kdo přijímá a vykonává politická rozhodnutí, je za tato rozhodnutí samozřejmě odpovědný a zároveň je možné vůči němu dovozovat odpovědnostní vztahy, například odpovědnost politickou a odpovědnost právní. Formy přímé demokracie však takovéto odpovědnostní vztahy ani případnou kontrolu ze strany jiných orgánů státní moci neznají. Kontrola při výkonu přímé demokracie je tedy pouze kritikou, které může příslušný návrh předkládaný v referendu být podroben. Také stojí za zmínku, že normativně zakotvené odpovědnostní vztahy vyhlášovateli referenda nejsou v české právní úpravě zakotveny.⁶

1.1. Formy demokracie

1.1.1. Nepřímá demokracie

Jak je již v mé práci zmíněno, základní dvě formy demokracie jsou demokracie přímá a demokracie nepřímá. Jako první bych zmínila nepřímou demokracii, protože právě této formě dávají přednost moderní státy před demokracií přímou. Robert Dahl ve své knize „o demokracii“ vytyčil pět zásadních kritérií, jejichž splnění zaručí rovný přístup k účasti na rozhodování. Tyto kritéria jsou:

⁵ ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. *Přímá demokracie*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2016. ISBN 978-80-210-8351-6.

⁶ ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. *Přímá demokracie*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2016. ISBN 978-80-210-8351-6.

- účinná participace
- volební rovnost
- poučené porozumění
- kontrola nad nastolováním témat k projednávání
- zapojení všech dospělých

Bohužel však právě hned první kritérium účinné participace není možné v moderních rozlehlých a přelidněných státech zachovat. O reprezentativní, tedy nepřímé demokracii hovoříme tam, kde lid realizuje svou státní moc prostřednictvím svých volených zástupců, tedy svých reprezentantů. Tito zástupci tedy logicky odvozují tuto moc právě od lidu, jakožto od nejvyššího suveréna, a jsou tedy legitimováni na základě volby lidem.

V demokratickém státě tak žádný orgán či jednotlivec nemůže vykonávat státní moc, pokud k tomu nebyl legitimován lidem přímo či zprostředkovaně. Nicméně musíme vzít v potaz velikost a složitost moderního státu, kde je zřejmé, že lid nemůže přímo volit každého nositele státní moci. Shrnutím lze tedy říci, že nepřímá demokracie poskytuje suverenitě lidu dostatečné naplnění, především ve volbách reprezentantů lidu, tedy konkrétních nositelů státní moci.⁷

1.1.2. Přímá demokracie

Než vysvětlím samotný pojem přímé demokracie, je třeba zmínit smysl zakotvení prvků přímé demokracie do českého ústavního systému. V mnohé světové literatuře je tradiční a propracované rozdělení demokracií na liberální, republikánské a na demokracii deliberativní, kdy u liberální demokracie, ze které vychází i Ústava České republiky, se považuje za základní utváření kompromisu prostřednictvím zastupitelské demokracie, ve které jsou promítány výsledky voleb, realizované na základě všeobecného volebního práva, nikoliv jako můžeme spatřovat u republikánské demokracie, která spočívá na demokratickém seburčení občanů.

⁷ PECHANEC, Pavel. *Přímá demokracie v České republice*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-700-1.

Obecně vzato lze říci, že přímá demokracie je spíše model, který zapadá do republikánského modelu, kdy má lid možnost politicky se aktivizovat, prostřednictvím právě přímé demokracie.

Obecně nelze pochybovat o tom, že přímá demokracie je v českých poměrech chápána jako možnost podílení se na výkonu státní moci.⁸ Normativní základ pro přímou demokracii musí vždy obsahovat ústava daného státu. V českých ústavních podmínkách je přímá demokracie pojímána jako možnost slyšet i názor těch, kteří se na výkonu státní moci ve volebním mezidobí přímo nepodílí.

Ústava samozřejmě zakotvuje mnoho institucionálních a kompetenčních rozhodovacích procesů, které jsou legitimovány lidem. Lid má tedy v ideovém pojetí české Ústavy přednost před rozhodováním realizovaným nelegitimovanými subjekty. Za nástroj takové legitimace jsou považovány zejména volby spadající do materiálního jádra Ústavy bez jakýchkoliv pochybností.⁹

Ve shrnutí o přímé demokracii tedy hovoříme tam, kde lid neomezuje výkon své státní moci jen na volby zástupců, ale také se na ní sám bezprostředně podílí. Převládají však názory, že přímá demokracie je jen nedosažitelný ideál, který by mohl být aplikován na nějakém malém území, a nikoliv v moderních státech.

Ve své podobě přímá demokracie označuje takovou organizační formu státu, kde lid uskutečňuje svou státní moc bezprostředně a bez jakýchkoliv reprezentantů. V současné době se však dá říci, že neexistuje žádný stát, kde by přímá demokracie byla takto uskutečňována. Asi nejbližším modelem je Švýcarsko, které však není ničím jiným než kombinací demokracie přímé s demokracií zastupitelskou.¹⁰

⁸ ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. *Přímá demokracie*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2016. ISBN 978-80-210-8351-6.

⁹ ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. *Přímá demokracie*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2016. ISBN 978-80-210-8351-6.

¹⁰ PECHANEC, Pavel. *Přímá demokracie v České republice*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-700-1.

Na místě je tedy otázka, proč je přímá demokracie v mnoha moderních demokratických státech běžným institutem, který je zakotven v právních řádech, když princip svrchovanosti lidu je zachovaný i ve státě, který má formu nepřímé demokracie, a také proč existuje i ve státech, kde jsou díky vyspělé právní kultuře informace o činnostech státních orgánů samozřejmostí. Na tuto otázku lze zodpovědět pomocí pojmů „*legalita*“ a „*legitimita*“.

Legalita spočívá v uplatňování zákonnosti, v dodržování zákonů a pozitivního práva. Pojem legitimacy je však komplikovanější. Je všeobecně známo, že státní moc a orgány, které ji disponují, musí v moderním demokratickém a právním státě svou legitimitu odvozovat od lidu.

Závěrem dlužno dodat, že přímá i nepřímá demokracie se vzájemně nevylučují, a že demokracie přímá je jakýmsi doplněním té nepřímé.¹¹

1.2. Hodnoty a základy České republiky

Česká republika je chápána jako právní a demokratický stát, kdy jsou oba tyto pojmy velmi úzce svázány. Demokratický právní stát je především chápán jako povinnost všech občanů v daném státě dodržovat zákony, které jsou právě na území takového právního státu platné. Tato povinnost platí pro všechny státní orgány, ale i pro všechny občany, kteří mají aktivní legitimitaci k účasti na tvorbě těchto demokratických státních orgánů. Prosazování demokratického právního řádu je samozřejmě zároveň snahou pro naplnění demokratického právního státu. Právní stát a demokracie jsou tedy dva vzájemně ambivalentní pojmy.

Právní stát je možno chápat ze dvou hledisek – formálního a materiálního. V materiálním slova smyslu je demokratický právní stát tvořen řadou právních principů, které kdyby nebyly dodržovány, tak i přes naplnění všech formálních kritérií, by nebylo možné hovořit o demokratickém právním státě. Z materiálních principů lze uvést:

- dělba moci

¹¹ PECHANEC, Pavel. *Přímá demokracie v České republice*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-700-1.

- Ústava, jako základ právního řádu
- Vnitřně nerozporný právní řád
- Vázanost právem a zákonem
- Princip právní jistoty a důvěry v právo
- Zásada přiměřenosti

Pokud budeme mluvit o formálním pojetí demokratického právního státu, je možné se zaměřit jen na postupy, na jejichž základě je projevována tvorba vůle lidu. Základem obsahu těchto postupů je samozřejmě ochrana práv jednotlivce. Pokud přijmeme přímou demokracii za běžný a legitimní nástroj výkonu vůle lidu, je potom nutné zajistit, aby rozhodnutí většiny neporušovalo a ústavním způsobem nezasahovalo do zaručených práv jednotlivce, protože pokud jsou základní lidská práva a svobody garantovány jako ústavní statky v ústavních právních předpisech, není možné je rušit, ať už jsou v jakékoliv podobě referendem, kde je navíc rozhodováno prostou většinou.

Z tohoto pohledu se dá přímá demokracie zpochybnit, protože referenda by poté mohla být v podstatě zdrojem potencionálního střetu mezi několika ústavními statky.¹²

Za stavební kámen, na kterém jsou postavené hodnoty, je považován ústavní pořádek České republiky, jehož součástí jsou samozřejmě Ústava České republiky a Listina základních práv a svobod. Ústava České republiky ve své nynější podobě byla přijata v roce 1992 a nabyla účinnosti 1. ledna 1993.

Nejdůležitější a nejzákladnější hodnoty, na kterých je Česká republika postavena najdeme v hlavě první, v základních ustanoveních, v prvních dvou článcích Ústavy, kdy podle prvního článku:

„(1) Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.

¹² ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. *Přímá demokracie*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2016. ISBN 978-80-210-8351-6.

(2) Česká republika dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva.“¹³

Navazující druhý článek poté zmiňuje:

„(1) Lid je zdrojem veškeré státní moci; vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní.

(2) Ústavní zákon může stanovit, kdy lid vykonává státní moc přímo.

(3) Státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon.

(4) Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“¹⁴

Listina základních práv a svobod je samozřejmě součástí ústavního pořádku České republiky, a ve svých úvodních člancích zmiňuje základní lidská práva a svobody. Ve své práci opět zmíním první dva články, ve kterých je v Listině zakotveno:

Článek 1

„Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.“

Článek 2

„(1) Stát je založen na demokratických hodnotách a nesmí se vázat ani na výlučnou ideologii, ani na náboženské vyznání.

(2) Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.

¹³ PEZL, Tomáš a Michael PEZL. *Dokumenty ke studiu ústavního práva*. 4., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Dokumenty (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-267-7.

¹⁴ PEZL, Tomáš a Michael PEZL. *Dokumenty ke studiu ústavního práva*. 4., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Dokumenty (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-267-7.

*(3) Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.*¹⁵

Na závěr zmíním, že Ústava v České republice je pololegální, tedy není tvořena pouze jedním dokumentem, nýbrž několika dokumenty – ústavními zákony. Podle čl. 9 odst. 1 Ústavy České republiky může být ústava doplňována nebo měněna pouze ústavními zákony, kdy takovým zákonem je ve formálním smyslu zákon, který byl jako ústavní označen a vyhlášen, a také byl schválen oběma komorami Parlamentu, kvalifikovanou třipětinovou většinou všech poslanců a senátorů.

1.3. Formy demokracie

1.3.1. Petice

Za historicky nejbližší formu přímé demokracie lze považovat institut petice. Tento pojem pochází z latinského slova *petitio*, které znamená žádost. Již v minulosti se pomocí této formy obracely všemožné zájmové skupiny, jako například měšťané, cechy, šlechta apod., na panovníka s nejrůznějšími požadavky. Zde byl však problém, protože možnost poddaných být takto vyslyšen vrchností nekorespondovala s žádnou povinností vrchnosti na podněty reagovat, a proto lze hovořit o pouze jednostranné „milosti“ vrchnosti směrem ke svým poddaným. V současnosti je v demokratických státech zaručené petiční právo zpravidla v jejich ústavách. Například na území České republiky bylo petiční právo zaručeno již za dob Rakouska-Uherska a také v ústavách z roku 1920 a 1948.¹⁶

Definici petice můžeme najít v článku 18 Listiny základních práv a svobod, ve kterém stojí:

„(1) Petiční právo je zaručeno; ve věcech veřejného nebo jiného společného zájmu má každý právo sám nebo s jinými se obracet na

¹⁵ PEZL, Tomáš a Michael PEZL. *Dokumenty ke studiu ústavního práva*. 4., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Dokumenty (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-267-7.

¹⁶ PECHANEC, Pavel. *Přímá demokracie v České republice*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-700-1.

státní orgány a orgány územní samosprávy s žádostmi, návrhy a stížnostmi.

(2) Peticí se nesmí zasahovat do nezávislosti soudu.

(3) Peticemi se nesmí vyzývat k porušování základních práv a svobod zaručených Listinou.¹⁷

Obecně se petice vyznačují menší formální náročností, která je vyžadována zákonem. Lze také říci, že formální náročnost petice klesá i s ohledem na judikaturu soudů, avšak závazek státního orgánu projednat petici a zabývat se jí, je posuzován přísněji.

Adresátem petice jsou zpravidla státní či samosprávné orgány, a tyto orgány státní moci jsou zavázány petici přijmout, zabývat se jí a ve stanovených lhůtách na ni adekvátně odpovědět. Nicméně ze subjektivního práva podat petici však neplyne právo na to, aby jí bylo obsahově vyhověno. Historicky vymezenou oblastí, do které nelze s peticí zasahovat, je oblast výkonu moci soudní.

Větší formální náročnost se u petice vyžaduje především tam, kde se petice stává základem hmotněprávního nároku, například registrace nové politické strany či politického hnutí. Zde právní řád sleduje záměr, aby pro vznik určitých subjektů byla vyjádřena dostatečně podpora lidu. Především se jedná o politické strany a hnutí, o církve či náboženské společnosti. Některé formy přímé demokracie zde vyžadují, aby k jejich iniciaci byl doložen společenský zájem na jejich uskutečnění například právě formou petice či příbuznou formou,

Petice se tedy dá považovat, na rozdíl od referenda za neformální vyjádření názorů obyvatelstva, kde je stanovená povinnost orgánů státní moci se peticí zabývat, a také na ni reagovat. Nelze však přehlížet ani politickou váhu petice, protože je přímo úměrná identifikaci občanů s jejím obsahem.

Petiční právo je nezbytným atributem moderního právního státu. Pokud je na instituty přímé demokracie nahlíženo jako na projev práva na bezprostřední

¹⁷ PEZL, Tomáš a Michael PEZL. *Dokumenty ke studiu ústavního práva*. 4., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Dokumenty (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-267-7.

participaci občanů na státní moci, je poté petice považována za projev práva na svobodu projevu, s právem předvídanými důsledky.¹⁸

1.3.2. Lidová iniciativa – referendum

Žádný jiný pojem pravděpodobně není s přímou demokracií spojován tolik jako právě referendum, ačkoliv je pouze jednou z jejích forem. Referendu se také říká všelidové hlasování, byť se poměrně podobá volbám, nehlasuje zde lid o volbě svých zástupců, ale sám rozhoduje ve věci samé. Bývá tomu zejména tehdy, pokud jej k tomu vyzvou jeho reprezentanti či pokud si sám lid takové rozhodnutí vynutí.¹⁹

Referendum není omezeno počtem rozhodovatelů a je anonymní a individualizované. Jakožto rozhodnutí věci je referendum opakem zastupitelského principu. Neznamena to však, že by nebylo slučitelné se zastupitelskou vládou. Je totiž zřejmé, že ani na referendech nelze v současných státech založit rozhodovací procesy.

Na referendum lze tedy nahlížet jako na výlučné rozhodnutí ve věci, nebo jako na zdvojené rozhodnutí, kdy k rozhodnutí parlamentnímu přistupuje rozhodnutí lidu jako kolektivitu. Na tomto základě se zde projevuje rozhodovací mechanismus majoritní či konsensuální. České terminologie však tyto typy lidových hlasování rozlišuje.

S trochou nadsázky, by se dalo říci, že jde o rozhodnutí, ve kterém vítězí 51%, protože v procesu zodpovídání položené otázky pomocí slov „ano“ a „ne“ a zkrátka kompromis není možný, takže menšina prohrává.²⁰

Pokud konání referenda není iniciováno přímo lidem, bývá zpravidla iniciováno nejvyššími ústavními orgány, tedy například prezidentem, vládou či parlamentem. Může být také iniciováno na základě povinnosti, která byla přímo

¹⁸ PECHANEC, Pavel. *Přímá demokracie v České republice*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-700-1.

¹⁹ PECHANEC, Pavel. *Přímá demokracie v České republice*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-700-1.

²⁰ ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. *Přímá demokracie*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2016. ISBN 978-80-210-8351-6.

uložená ústavou či zákonem. Referenda je také možné rozlišovat na základě mnoha kritérií, například dle závaznosti výsledků, dle území, na kterém se koná nebo dle povinnosti jeho uskutečnění, kterým se tato práce věnuje ve třetí kapitole..

Pokud má referendum představovat skutečně přímou participaci lidu na státní moci, musí jeho výsledek být pro orgány státní moci závazný. Je-li lid nejvyšším suverénem a bude-li vyzván, aby rozhodoval přímo formou referenda, poté by jeho rozhodnutí mělo být nejméně stejně závazné jako rozhodování jeho zástupců. Závazné je referendum tehdy, pokud se jeho výsledkem musí řídit orgány státní moci. Výsledek referenda má tedy bezprostřední právní účinky.²¹

Referendum také dělíme na místní a krajské. O místním referendu pojednává zákon č. 22/2004 Sb., o krajském referendu pak zákon č. 118/2010 Sb. V obou zákonech jsou podmínky k provádění referenda, hlasování a rozhodování v něm.

1.3.3. Lidové veto

Od referenda je také třeba odlišovat takzvané lidové veto. Referendum je možné chápat jako stanovené potvrzení parlamentního rozhodnutí hlasujícími občany, ale lidové veto chápeme spíše jako lidové hlasování iniciované stanoveným počtem občanů za účelem negace předchozího parlamentního rozhodnutí. Dalo by se tedy nazvat jako fakultativní či dobrovolné referendum, a je konané pouze v případě, že stanovené množství voličů či určitý orgán požádá prostřednictvím petice o konání referenda o rozhodnutí, které proběhlo obvyklým způsobem. Dotčené usnesení také může být prostřednictvím referenda zamítno.

Od těchto forem je také nutné rozlišovat *plebiscit*, který by se dal chápat jako hlasování na základě návrhu podaného orgánem, který by měl za normálních podmínek kompetenci věc rozhodnout, ale z určitých důvodů se k tomu necítí být

²¹ PECHANEC, Pavel. *Přímá demokracie v České republice*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-700-1.

dostatečně oprávněn. Je zde tedy libovolný obsah a lidová iniciativa, kterou je kompetence lidu vyvolat řízení parlamentární či jiné, včetně referenda.²²

2. Přenesení působnosti na samosprávné celky

Pro úplné pochopení této problematiky je třeba uvést historický kontext předcházející tomuto procesu. Jak již bylo nastíněno v úvodu, územní samospráva je znakem moderní demokracie. O náznamech územní samosprávy v českých zemích lze mluvit již za vlády Josefa II., kdy obce byly podřízeny krajským hejtmanům.²³ „Základy tradice územní samosprávy na našem území spočívají v tzv. Stadiónově ústavě z března 1849, a návazném „prozatímním obecním zřízení“ (zákon 170/1849 ř.z.), uvozeném větou „*Die Grundfeste des freien Staates ist die freie Gemeinde*“ (Základem svobodného státu je svobodná obec).“²⁴ Tento zavedený systém obecní samosprávy byl narušen v roce 1945 a nahrazen národními výbory, tedy orgány státní správy, až do roku 1990. Toto období je charakteristické rozpadem Sovětského svazu a rozdělením světa na západní a východní blok. Tato skutečnost se značně projevila i na vývoji přenesení působnosti na samosprávné celky v různých zemích. V západoevropských zemích se po druhé světové válce stále užíval dualistický systém místní samosprávy tzn. kombinace samosprávy a státní správy, která však po dobu vývoje procházela několika reformami. „Návazně následovala modernizace zaměřená na obsah a kvalitu výkonu veřejné správy, privatizace veřejných služeb, konkurence, posílení ochrany práv jednotlivců, a také informatizace, která mj. vyvolala i systémové změny ve veřejné správě.“²⁵ Naopak v postkomunistických zemích byl systém místní samosprávy 2. světovou válkou narušen a obnoven až po rozpadu

²² ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. *Přímá demokracie*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2016. ISBN 978-80-210-8351-6.

²³ HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Základy organizace veřejné správy v ČR. 2.*, upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-263-9.

²⁴ PRŮCHA, Petr. *Místní správa. 2.* vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2018. ISBN 978-80-210-9007-1.

²⁵ PRŮCHA, Petr. *Místní správa. 2.* vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2018. ISBN 978-80-210-9007-1.

východního bloku. Z tohoto předpokladu je patrné, že proces přenesení působnosti na samosprávné celky byl výsledkem demokratické transformace ČR v 90. letech. Od tohoto zlomového bodu prochází místní samospráva neustálou modernizací, ve které hrají velkou roli vlivy Evropské Unie a konkrétně Evropská charta místní samosprávy²⁶, která v ČR začala platit 1.9. 1999. Ratifikací této charty se ČR zavázala k politické, finanční a správní nezávislosti místní samosprávy.

2.1. Samospráva

V úvodu této kapitoly je vhodné zmínit a charakterizovat samosprávu a její druhy.

2.1.1. Místní (územní) samospráva

Teorie práva rozlišuje tři různé systémy územní veřejné správy. První, angloamerický systém, je založen výlučně na územní samosprávě. Druhý, systém francouzský, je založen na odděleném působení orgánů místní samosprávy a orgánů státní správy. Třetí systém, středoevropský, je charakteristický dualismem, tedy že orgány na místní úrovni vykonávají jak územní samosprávu, tak státní správu. Tento systém je právě uplatňován i v České republice. Je důležité zmínit, že územní samospráva je součástí veřejné správy a tvoří její největší část z kapacitního hlediska. Prostřednictvím místní samosprávy se obyvatelstvo podílí na výkonu moci. Problematika územní samosprávy v ČR je zakotvena v ústavním zákonu č. 1/1993 Sb., konkrétně v hlavě sedmé. Počínaje článkem čl. 99, který stanovuje, že Česká republika je členěna na základní územní samosprávné celky, tedy obce a na vyšší územní samosprávné celky, tedy kraje. Oba tyto územní samosprávné celky jsou veřejnoprávními korporacemi, které hospodaří dle svého rozpočtu a hospodaří se svým majetkem, který mohou vlastnit. Stát může zasahovat do činností obcí a krajů pouze v případě, vyžaduje-li to ochrana zákona.

²⁶ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 181/1999 Sb., o přijetí Evropské charty místní samosprávy

2.1.2. Obce

Obce, jako základní územní samosprávné celky, jsou zároveň veřejnoprávními korporacemi, mající právní subjektivitu. „Obce přitom mají postavení právnických osob veřejného práva, s tím, že jsou způsobilé i k právům a povinnostem v oblastech soukromého práva.“²⁷ Činnost a působnost obce je upravena zákonem č. 128/2000 Sb., zákon o obcích. Předmětem úpravy tohoto zákona je území obce a jeho změny, které úzce souvisí s tématem této práce, tedy místním referendem.

Obec se může sloučit s jinou či jinými sousedními obcemi na základě dohody. „Dohodu o sloučení obcí nebo o připojení obce lze uzavřít na základě rozhodnutí zastupitelstev dotčených obcí, pokud do 30 dnů od zveřejnění tohoto rozhodnutí není podán návrh na konání místního referenda o této věci. Je-li podán takový návrh, je k uzavření dohody o sloučení obcí nebo o připojení obce nutné souhlasné rozhodnutí místního referenda konaného v obci, ve které byl podán návrh na jeho konání. Dotčené obce oznámí krajskému úřadu rozhodnutí svých zastupitelstev, na jejichž základě má být uzavřena dohoda o sloučení obcí nebo o připojení obce. Je-li konáno místní referendum o sloučení obcí nebo o připojení obce, oznámí dotčené obce i rozhodnutí přijaté v místním referendu.“²⁸

Nová obec může vzniknout oddělením části obce, avšak musí splňovat stanovené podmínky. Oddělená část obce musí mít samostatné katastrální území a musí naplnit podmínku, že na jejím území žije nejméně 1000 občanů. Oddělení části obce nelze provést za předpokladu, že by obec od které se část odděluje výše uvedené podmínky nespĺňovala. Občané žijící na území oddělované části obce musí vyslovit souhlas s oddělením prostřednictvím referenda. Pokud je výsledek referenda kladný, podá obec návrh o oddělení části obce krajskému úřadu, který o něm dále rozhoduje.

²⁷ PRŮCHA, Petr. *Místní správa*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2018. ISBN 978-80-210-9007-1.

²⁸ Zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, § 19 odst. 4

2.1.3. Kraje

Kraje, jako vyšší územní samosprávné celky, byly zřízeny ústavním zákonem č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků. Změny jako vytvoření či zrušení kraje může být provedeno pouze ústavním zákonem. Na rozdíl od obcí území kraje může být změněno pouze zákonem. Činnost a působnost kraje je však upravena v zákoně č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení). Z předchozí podkapitoly již víme, že orgány krajů vykonávají funkci samostatné i přenesené působnosti. Samostatnou působnost převzaly hned po jejich vytvoření a přesněji po volbách v listopadu 2000. Přenesená působnost začala pro kraje platit až 1.1. 2001.

Kraj je spravován zastupitelstvem kraje, které vykonává jak samosprávu, tak státní správu. Zastupitelstvo kraje tvoří jeho členové, kteří jsou obsazováni na základě krajských voleb. Počet členů není taxativně určen a závisí na počtu obyvatel kraje.

2.2. Zájmová samospráva

Charakteristiku zájmové samosprávy lze připodobnit k charakteristice samosprávy místní, avšak s rozdílem, že zájmová samospráva má určité specifické rysy. Její výkon souvisí s určitým povoláním a má pouze personální základ. Členem takové samosprávy se lze stát pouze za určitých podmínek, které daná komora požaduje. Takové podmínky mohou být např. dosažené vzdělání, složení zvláštních profesních zkoušek či potřebná praxe. Profesní komory mají své právní předpisy, kterými se jejich členové musí řídit. Vedle právních předpisů zde existují také vnitřní předpisy vydávané komorami, nazývané také jako stavovské předpisy.

3. Referendum

Nejpodstatnější formou přímé demokracie je pro nás referendum. Tento institut je s ideou přímé demokracie nejčastěji spojován. Referendum, tedy „všelidové hlasování“, pochází z latinského pojmu *referendus*, což znamená „věc, o níž má být podána zpráva“. Z toho vyplývá, že se jedná o věcné rozhodování dané otázky. To může být iniciováno orgány státu či aktivitou zdola samotnými občany. Oproti volbám se liší tím, že ve volbách občané rozhodují o osobách, kdežto v referendu se jedná o věcné záležitosti a určité otázky. I díky tomu, že lid může sám iniciovat referendum, má referendum vysoký potenciál, aby zasahoval do správy státu, je právním řádem upravován restriktivně a je stanovena velká řada formálních i obsahových kritérií, které je nutné dodržovat. Setkáváme se tedy i s prolínáním s jinými formami přímé demokracii, například formou petice, kterou jsem představila v první kapitole. Účelem je umožnění občanům přímou správu veřejných věcí, jež náleží do samostatné působnosti.

Referendum tedy umožňuje aktivním občanům převzít na sebe rozhodovací pravomoc v případě, kdy z nějakého důvodu obec odmítá respektovat vůli občanů anebo kdy nemá vůbec zájem ji zjišťovat.²⁹ Občané mají nezrušitelné a nezadatelné právo podílet se přímo na správě veřejných věcí, to je zakotveno ve čl. 21 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Místní referendum má ústavní oporu právě v tomto právu, které je mimo Listinu základních práv a svobod též rozvedeno v zákoně o místním referendu a dalších předpisech.

3.1. Vývoj referenda na našem území

Z historického hlediska nemá referendum v našem ústavním systému žádnou tradici.³⁰ Jisté zmínky se objevují již v roce 1918, ve Washingtonské deklaraci, kdy bylo referendum přislíbeno, dále v roce 1920, kdy bylo zakotveno, že pokud Národní shromáždění zamítlo vládní návrh zákona, může se vláda usnést, aby bylo rozhodnuto hlasování lidu, zda se má návrh stát zákonem. Toto

²⁹ JANSÁ, Petr a Radka PAVLIŠOVÁ. *Místní referendum: (poslední výspa přímé demokracie) : právem proti korupci*. Praha: Transparency International – Česká republika, 2010. ISBN 978-80-87123-14-0.

³⁰ Prof. J. Filip hovoří o tzv. „šetření“ s institutem referenda v historickém vývoji našeho státu.

ustanovení nebylo ale nikdy využito. Ústavami z roku 1948 (Květnová ústava)³¹, z roku 1960³² a ústavním zákonem o československé federaci³³ nebyl institut referenda upravován. V naší nedávné historii se tak stal jediným pramenem právní úpravy zákon č. 327/1991 Sb.. o referendu, ten však také nebyl nikdy naplněn. V současnosti není součástí našeho právního řádu a není ani aplikovatelný.³⁴ Současné právní úpravě se věnuji ve třetí a čtvrté kapitole.

3.2. Celostátní referendum

3.2.1. Ústavní zakotvení

V čl. 2 odst. 2 Ústavy zní: „Ústavní zákon může stanovit, kdy lid vykonává státní moc přímo.“ Tedy závisí na ústavním zákonu, bude-li referendum zavedeno obecně či pouze pro daný konkrétní případ, pro který bude vydán. Dle archivu Poslanecké sněmovny, do roku 1996 nebyl schválen žádný návrh zákona o obecném referendu, po roce 2001, kdy byl ustaven v Poslanecké sněmovně Senát,³⁵ byl návrh zákona v roce 2005 zamítnut.³⁶ Až na základě občanské iniciativy byl návrh zákona předložen prezidentu České republiky v roce 2016.

3.2.2. Zakotvení referenda v právním řádu

Vzhledem k existenci právního pojmu „může“ v čl. 2 odst. 2 Ústavy České republiky, existují také dva úhly pohledu na tuto problematiku. První výklad je takový, že Ústava České republiky s přijetím zákona o obecném referendu počítá a fakt, že dosud není přijat je chápáno tak, že zákonodárny sbor nesplnil ústavou uloženou povinnost. Druhý výklad považuje přijetí tohoto zákona za právo, ne povinnost. Údajně i autoři české ústavy vedli stejný spor, proto je tento neurčitý pojem v Ústavě České republiky zanesen. V čl. 10a odst. 2 podporuje teorii, že

³¹ Ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava ČSR

³² Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky

³³ Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., Ústavní zákon o československé federaci

³⁴ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Právní zakotvení institutu referenda v ústavním pořádku České republiky. Politologický časopis*. Brno: Masarykova univerzita, 2003, Roč. 10, č. 2, s. 141-148. ISSN 1211-3247.

³⁵ Informace o Senátu Parlamentu České republiky. Senát PČR : Domovská stránka [online]. Dostupné z:

https://www.senat.cz/informace/pro_verejnost/infocentrum/infocentrum_informace_o_senatu.php

³⁶ Sněmovní tisk [online]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=4&T=914>

výklad tohoto pojmu je opravdu myšlen jako právo, ne povinnost. Zde Ústava České republiky upřednostňuje rozhodování Parlamentu při rozhodování o přenesení části pravomoci orgánů České republiky na mezinárodní organizace, tím se tedy snižuje svrchovanost státních orgánů. Celostátní referendum je zde uvedeno až jako podpůrný nástroj, který lze uplatnit až po shodě ústavní většiny zákonodárců. Také v Listině základních práv a svobod můžeme nalézt neurčité označení, a sice spojku „nebo“, uvedené v čl. 21 odst. 1. „Občané mají právo podílet se na správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců.“ Vyložit význam můžeme opět dvěma pohledy, buď že podíly občanů na správě veřejných věcí fungují vedle sebe a doplňují se anebo druhý výklad, kde lze uplatnit buď jeden nebo druhý způsob.

3.2.3. Referendum o přistoupení ČR k EU

Ad hoc ústavní zákon č. 515/2002 Sb. o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., byl vydán pro referendum o přistoupení České republiky do Evropské unie³⁷. V roce 2003 se konalo speciální referendum na celostátní úrovni o přistoupení České republiky k Evropské unii, a to se tímto ústavním zákonem řídilo, i přesto, že od roku 1993 nebyl ústavní zákon o obecném referendu Parlamentem přijat. Ústavní zákon č. 515/2002 Sb., Parlament přijal pro tento účel na návrh Senátu.

3.3. Krajské referendum

Provádět krajské referendum je možné na základě zákona č. 118/2010 Sb., o krajském referendu. O konkrétně položených otázkách rozhodují oprávněné osoby formou souhlasu či nesouhlasu. Otázky musí spadat do samostatné působnosti kraje. Toto referendum se vždy musí konat na celém území kraje. Právo hlasovat v krajském referendu má každá osoba, která má právo volit do

³⁷ Ústavní zákon č. 515/2002 Sb., Ústavní zákon o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů

zastupitelstva kraje. Krajské referendum se provádí tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého hlasovacího práva. Tedy osoba, jež je státním občanem České republiky a má na území kraje trvalé bydliště, nesmí mít omezení osobní svobody, být ve vazbě či ve výkonu trestu, nesmí být zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo být ve výkonu vojenské služby.

Jestliže se na tom usnese zastupitelstvo kraje, přípravný výbor podá návrh na konání krajského referenda a zastupitelstvo kraje rozhodne o jeho vyhlášení, krajské referendum se koná. Pokud alespoň 6 % oprávněných osob, které mají trvalý pobyt v kraji, kde má být referendum vyhlášeno, podpořilo návrh přípravného výboru, může být předložen.

Krajské referendum se vyhláší zastupitelstvem kraje nebo na návrh přípravného výboru. Jestliže vyhláší referendum zastupitelstvo, je potřeba nadpoloviční většina hlasů všech členů zastupitelstva kraje. Musí být uveřejněno usnesení, buď zastupitelstvem kraje anebo na návrh přípravného výboru. Úkoly přípravného výboru jsou především navrhnout uspořádání krajského referenda, přípravný výbor má právo delegovat členy do komisí pro hlasování, podávat návrh na neplatnost soudu nebo podávat soudu návrh, že referendum je bezvadné a má být vyhlášeno. Návrh musí obsahovat několik náležitostí, mezi které především patří označení kraje, kde se referendum navrhuje, otázky, o kterých má být rozhodnuto, předběžný odhad nákladů, zmocněnec z členů přípravného výboru a iniciály členů přípravného výboru včetně podpisové listiny s vlastnoručními podpisy.

3.3.1. Ústavní zakotvení, zakotvení v právním řádu

Ústava ČR referendum na místní ani na územní (tedy krajské) úrovni neupravuje, avšak ani je nevylučuje. Referendum chápeme jako jednu z forem výkonu státní moci, zároveň ale i jako výkon samosprávy, uplatňuje se i v případě krajského referenda čl. 100 odst. 1 Ústavy České republiky. Ten zakotvuje právo občanů na samosprávu. Dle tohoto článku je tedy referendum na krajské úrovni výrazem uplatnění práva občanů, stejně jako na místní. Také v krajském referendu je stěžejní čl. 21 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Ten přiznává právo

občanů podílet se na správě věcí veřejných, což je jedno ze základních politických práv občana. Tento článek, tedy čl. 21 odst. 1., Listiny základních práv a svobod, vychází z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. V tomto paktu čl. 25 se také hovoří o právu občanů podílet se na vedení veřejných záležitostí.

Referendum bylo ještě do 9. 10. 2009 jako jedna z forem přímé demokracie v České republice upravena pouze na místní úrovni, a to zákonem č. 22/2004 Sb., o místním referendu. V zákoně č. 129/2000 Sb., o krajích v § 12 odst. 2 písm. g) bylo stanoveno, že právo hlasovat v krajském referendu má občan kraje, který dosáhl věku 18 let, a to za podmínek, které jsou stanoveny zvláštním zákonem. Novelou zákona o krajích³⁸ byly tyto podmínky zrušeny a v současné době krajské referendum upravuje zákon č. 118/2010 Sb., o krajském referendu a o změně některých zákonů.

4. Místní referendum

Místní referendum, neboli místní lidové hlasování, je jedním z institutů přímé demokracie. Provádění místního referenda upravuje zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. V místním referendu rozhodují oprávněné osoby formou souhlasu či nesouhlasu o konkrétně položených otázkách, které patří do samostatné působnosti obce, města, statutárního města, není-li územně členěno, městské části nebo městského obvodu územně členěného statutárního města a městské části hlavního města Prahy, a hlavního města Prahy a územně členěného statutárního města.³⁹

Účelem místního referenda je umožnit občanům přímou správu veřejných věcí, které náleží do samostatné působnosti obce. Podstatné je, že o konání místního referenda může rozhodnout nejen zastupitelstvo obce, coby nejvyšší

³⁸ Zákon č. 231/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

³⁹ Občanské aktivity - Ministerstvo vnitra České republiky. Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Copyright © 2020 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena [cit. 16.08.2020]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

orgán samosprávy, ale i vyhlášení místního referenda si mohou občané také vynutit zdola. Pokud se následně hlasování v referendu zúčastní požadovaný počet oprávněných voličů, přijaté rozhodnutí je pro orgány obce závazné. Místní referendum tedy umožňuje aktivním občanům převzít na sebe rozhodovací pravomoc v případě, kdy vedení obce většinovou vůlí občanů odmítá respektovat nebo kdy ji vůbec nezjišťuje. Místní referendum má svou ústavní oporu v nezrušitelném a nezadatelném právu občanů podílet se na správě veřejných věcí nejen svobodnou volbou svých zástupců, ale také přímo.

4.1. Ústavní zakotvení

Přímo Ústavní zakotvení bylo v práci již několikrát zmíněno v první třetí kapitole. Euronovelou, tedy ústavním zákonem č. 395/2001 Sb.,⁴⁰ byl doplněn článek 10a Ústavy České republiky, podle kterého mezinárodní smlouvy, jíž jsou přeneseny některé pravomoci orgánů České republiky na mezinárodní organizaci nebo instituci, je třeba souhlasu Parlamentu podle čl. 39 odst. 4 Ústavy ČR, „nestanoví-li ústavní zákon, že k ratifikaci je třeba souhlasu daného v referendu.“

Evropská charta místní samosprávy stanoví právo každého občana se přímo podílet na vedení věcí veřejných, případně prostřednictvím svobodně volených zástupců. To také nalezneme v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech.⁴¹

4.2. Zakotvení místního referenda v právním řádu

V České republice bylo místní referendum poprvé upraveno zákonem České národní rady č. 298/1992 Sb., o volbách do zastupitelstev v obcích a o místním referendu. Tato úprava byla nahrazena zákonem č. 22/2004 Sb., o místním referendu. Místní referendum také částečně vychází z mezinárodního

⁴⁰ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Právní zakotvení institutu referenda v ústavním pořádku České republiky. Politologický časopis*, Brno: Masarykova univerzita, 2003, Roč. 10, č. 2, s. 141-148. ISSN 1211-3247.

⁴¹ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., čl. 25, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

práva, konkrétně z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, který byl vyhlášen v České republice pod č. 120/1976 Sb., kde je v článku 25 stanoveno právo každého občana podílet se přímo nebo prostřednictvím svobodně volených zástupců na vedení věcí veřejných. Toto právo zaručuje i Evropská charta místní samosprávy.⁴² Místní referendum je podle zákona č. 22/2004 Sb. možné provést v obci, v městské části nebo v městském obvodu územně členěného statutárního města či v městské části hlavního města Prahy, na území celého hlavního města Prahy nebo územně členěného statutárního města a v dalších případech stanovených zvláštním zákonem na území části obce, která není městskou částí nebo městským obvodem.⁴³ Tímto dalším případem je referendum o oddělení části obce podle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů. Podle tohoto zákona musí s oddělením části obce vyslovit souhlas v místním referendu občané žijící na území té části obce, která se chce oddělit, což je blíže specifikováno již v druhé kapitole této práce.

5. Provádění místního referenda

5.1. Členění místního referenda

Referenda lze rozlišovat podle řady kritérií do určitých kategorií.⁴⁴ Především dle závaznosti výsledku, jejich právní nutnosti, předmětu nebo místa.

1. Referenda jsou v první řadě dělena podle závaznosti pro státní orgány či zda se jedná pouze o referenda doporučující povahy. Výsledek referenda tedy je buď pro orgány státní moci závazný anebo se může jednat pouze o jakýsi průzkum veřejného mínění, tedy referendum konzultativní, doporučující. V návaznosti na první kapitolu, hovoříme-li o přímé demokracii a aktivním vlivu lidu na státní moc, je třeba, aby referendum bylo závazné.

⁴² Sdělení Ministerstva zahraničních věcí 181/1999 Sb., o přijetí Evropské charty místní samosprávy

⁴³ RIGEL, Filip. *Zákon o místním referendu s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. Komentátor. ISBN 9788087212851.

⁴⁴ PECHANEC, Pavel. *Přímá demokracie v České republice*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-700-1.

2. Druhým kritériem je rozdělení dle právní nutnosti. Tedy jestli je referendum povinné, obligatorní anebo pouze možné, tedy fakultativní. Dle zákona či ústavy povinné jsou především referenda, která se týkají zásadních otázek státní suverenity.

3. Dalším měřítkem místních referend je, zda se referendum koná před schválením v zákonodárném sboru nebo až následovně. Je-li konáno předtím, než je o věci rozhodnuto v běžném zákonodárném procesu, hovoříme o referendu *ex ante*, v opačném případě se jedná o referendum *ex post*.

4. Předmět referenda je též jedním z měřítek. Předmětem je míněna referendová otázka, tedy otázka, o které bude lid rozhodovat.

5. Referendum také dělíme dle toho, zda-li má lid právo je sám iniciovat, jedná se tedy o referendum aktivní anebo lid právo iniciovat referendum nemá, a tedy jde o referendum pasivní.

6. V neposlední řadě referenda dělíme také podle toho, zda se hlasování týká celého území státu či jde o záležitost dílčího území státu. Referenda rozdělujeme na referendum celostátní nebo místní.

5.2. Inicie a příprava místního referenda

5.2.1. Oprávněná osoba

V místním referendu má právo hlasovat každá osoba, která má právo volit do zastupitelstva obce podle § 4, odst. 1, zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Hlasování se koná tajně na základě všeobecného, rovného a přímého hlasovacího práva. Oprávněnou osobou je občan obce za předpokladu, že jde o státního občana České republiky nebo má státní občanství státu, jehož občané jsou oprávněni hlasovat na území České republiky, alespoň v den voleb, a konají-li se volby ve dvou dnech, druhý den voleb, dosáhla věku nejméně 18 let, má trvalý pobyt na území dané obce, města nebo hlavního města Prahy.⁴⁵

⁴⁵ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, §2

Překážkou, pro kterou se oprávněná osoba nemůže zúčastnit hlasování v místním referendu je

1. omezení osobní svobody stanovené na základě zákona z důvodu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody,
2. zbavení způsobilosti k právním úkonům,⁴⁶
3. omezení osobní svobody stanovené na základě zákona z důvodu ochrany zdraví lidu,⁴⁷ nebo
4. výkon vojenské činné služby,⁴⁸ neumožňuje-li účast v místním referendu plnění povinností z této služby vyplývajících.⁴⁹

Přestože oprávněná osoba disponuje hlasovacím právem, neznamená to, že toto své právo může uplatnit. Právo hlasovat v místním referendu považujeme za přímou správu věcí veřejných.⁵⁰

5.2.2. Referendová otázka, předmět

Referendová otázka musí být správně formulovaná a odpověď na ni může být buď „ano“ či „ne“. Problémy při formulaci otázky mohou nastat⁵¹

1. s omezením, že otázka musí spadat do samostatné působnosti obce⁵²
2. s posouzením, zda se nejedná o některou z výjimek, tj. o otázku, o které referendum konat nelze, ačkoliv do samostatné působnosti obce spadá⁵³ a
3. s požadavkem, aby byla otázka položena jednoznačně a dalo se na ni odpovědět ANO-NE.⁵⁴

⁴⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, §10 a §855

⁴⁷ Zákon č. 20/ 1996 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, §9 odst. 4 písm. a)

⁴⁸ Zákon č. 218/1999 Sb., o rozsahu branné povinnosti a o vojenských správních úřadech (branný zákon), ve znění zákona č. 286/2002 Sb. Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů, §16 až §18

⁴⁹ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, §4

⁵⁰ RIGEL, Filip. *Zákon o místním referendu s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. Komentátor. ISBN 978-80-87212-85-1.

⁵¹ JANSÁ, Petr a Radka PAVLIŠOVÁ. *Místní referendum: (poslední výspa přímé demokracie) : právem proti korupci*. Praha: Transparency International – Česká republika, 2010. ISBN 978-80-87123-14-0.

⁵² Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, §6

⁵³ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, §7

⁵⁴ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, §8 odst. 3

Existuje další omezení doplněné Ústavním soudem, které potvrdilo rozhodnutí krajského soudu, a sice že nelze konat referendum o referendu. Vždy je nutné, aby se referendum vztahovalo ke konkrétní a dané otázce.⁵⁵

Správně formulovaná otázka může posilovat právní jistotu. Otázka by neměla přesáhnout takovou délku, aby při čtení nepozbyla srozumitelnosti.

Předmět místního referenda je zákonem o místním referendu definován kombinací pozitivního, tedy o čem místní referendum konat lze, a negativního vymezení, o čem místní referendum konat nelze.

Pozitivní definice stanovuje, že se místní referendum koná ve věcech, které patří do samostatné působnosti obce nebo statutárního města. Pouze v těchto věcech lze místní referendum konat.

V §7 zákona o místním referendu je taxativní výčet, ve kterých nelze referendum konat

1. o místních poplatcích a o rozpočtu obce nebo statutárního města,
2. o zřízení nebo zrušení orgánů obce nebo statutárního města a o jejich vnitřním uspořádání,
3. o volbě a odvolání starosty nebo primátora územně nečleněného statutárního města, primátora statutárního města a primátora hlavního města Prahy, místostarosty nebo náměstka primátora, členů rady obce, města, městského obvodu nebo městské části, členů rady statutárního města a hlavního města Prahy a dalších členů zastupitelstva obce, zastupitelstva statutárního města, jakož i volených nebo jmenovaných členů dalších orgánů obce a statutárního města,
4. jestliže by otázka položená v místním referendu byla v rozporu s právními předpisy nebo jestliže by rozhodnutí v místním referendu mohlo být v rozporu s právními předpisy,

⁵⁵ Nález Ústavního soudu č. IV ÚS 223/ 04 ze dne 9. února 2005. Sporná otázka, kterou soudy prohlásily za nepřipustnou, tehdy zněla: „Jste pro vyhlášení místního referenda na podporu zachování úplné nemocnice ve Vysokém Mýtě s akutní péčí na oddělení chirurgie, interna, porodnice a LDN se zachováním nepřetržitých ambulancí na těchto oddělení tak, jak tomu bylo do 30.10.2003

5. v případech, kdy se o položené otázce rozhoduje ve zvláštním řízení,
6. o uzavření veřejnoprávních smluv k výkonu přenesené působnosti, nebo
7. o schválení, změně nebo zrušení obecně závazné vyhlášky obce,
8. jestliže od platného rozhodnutí v místním referendu do podání návrhu na konání místního referenda v téže věci neuplynulo 24 měsíců

5.2.3. Den a doba hlasování

Hlasování v místním referendu probíhá v jednom dni. Je-li hlasování v referendu konáno současně s volbami do zastupitelstev obcí, krajů, do některé z komor Parlamentu ČR nebo do Evropského parlamentu, koná se ve stejnou dobu, jako je stanovena pro konání voleb. Pokud se má referendum konat a zrovna je na daném území vyhlášen nouzový stav, stav ohrožení státu nebo válečný stav, běh lhůt se buď přerušuje anebo se místní referendum nekoná.⁵⁶ Den konání je stanoven tak, aby se referendum konalo nejpozději do 90 dnů po ukončení krizového stavu. Všechny volby jsou konány ve dvou dnech, v pátek od 14 hod. do 22 hod. a v sobotu od 8 hod. do 14 hod., ale místní referendum se koná jen v jednom dni, tedy je-li místní referendum konáno společně s volbami, vyvstává otázka, která může být interpretována dvěma způsoby.⁵⁷

5.2.3. Vyhlášení místního referenda

Zákon o místním referendu umožňuje konat místní referendum o jakékoli otázce, která patří do samostatné působnosti obce⁵⁸. Výjimky tohoto pravidla jsou výslovně uvedeny v §7 Zákona o místním a krajském referendu.

⁵⁶ Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění ústavního zákona č. 300/2000 Sb.

⁵⁷ VEDRAL, Josef: *Zákon o místním referendu*. Obec & finance, 2004, číslo 1,

⁵⁸ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu o místním referendu, §7

Místní referendum je platné, pouze pokud se ho účastní alespoň 35 % voličů.⁵⁹ Rozhodnutí občanů v referendu je závazné, pouze pokud se pro něj vyslovila většina hlasujících, a zároveň alespoň 25 % všech voličů.

Místní referendum lze konat, pokud se na tom usnese zastupitelstvo obce nebo zastupitelstvo statutárního města, nebo přípravný výbor podá návrh na konání místního referenda a zastupitelstvo obce nebo zastupitelstvo statutárního města rozhodne o jeho vyhlášení.

5.2.3.1. Zastupitelstvem obce

Zastupitelstvo obce nebo zastupitelstvo statutárního města může rozhodnout o konání místního referenda prostou většinou hlasů všech členů zastupitelstva obce nebo zastupitelstva statutárního města. V usnesení o vyhlášení místního referenda se uvedou náležitosti podle § 10 odst. 1 písm. a) až d) Zákona o místním referendu. Vyhlášením místního referenda v obci se rozumí vyvěšení usnesení zastupitelstva obce o vyhlášení místního referenda na úřední desce obecního úřadu po dobu 15 dnů, vyhlášením místního referenda ve statutárním městě se rozumí vyvěšení usnesení zastupitelstva statutárního města na úřední desce magistrátu statutárního města a na úředních deskách úřadů všech městských částí nebo městských obvodů po dobu 15 dnů.

To znamená, že místní referendum je vyhlášeno bez ustanovení přípravného výboru. Je vyhlášeno z vůle zastupitelstva. O vyhlášení je rozhodováno prostou většinou všech hlasů zastupitelstva. Zastupitelstvo musí vydat usnesení, ve kterém je nutné, aby byly uvedeny náležitosti jako jsou: označení území, na němž se bude případné referendum konat, definice otázky, odůvodnění návrhu a odhad nákladů na místní referendum, včetně způsobu úhrady. Mezi náklady, které se v usnesení uvádí, patří mzdy, odměny, stravné, pojištění, materiály jako jsou kancelářské potřeby, poštovné, dále náklady na dopravu, komunikaci, techniku a další.⁶⁰

⁵⁹ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu o místním referendu, §48, odst. 1

⁶⁰ RIGEL, Filip. *Zákon o místním referendu s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. Komentátor. ISBN 978-80-87212-85-1.

5.2.3.2. Na návrh přípravného výboru

Přípravný výbor tvoří pro účely místního referenda nejméně 3 oprávněné osoby, nestanoví-li podmínky ustavení přípravného výboru zvláštní právní předpis (např. § 21 zákona č. 128/2000 Sb.). Přípravný výbor je tedy iniciátor cestou zdola.

Oprávněnou osobou je každá osoba, která má právo volit do zastupitelstva obce podle § 4 zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů.

Úkoly přípravného výboru:

- navrhuje uspořádání místního referenda,
- deleguje členy do komisí pro hlasování,
- může podat soudu návrh na určení, že místní referendum má být vyhlášeno nebo že návrh přípravného výboru nemá vady,
- může podat soudu návrh na neplatnost hlasování a návrh na vyslovení neplatnosti rozhodnutí v místním referendu a může se domáhat soudní ochrany.

Přípravný výbor uvede, kdo z jeho členů je zmocněn jednat jejich jménem, jelikož přípravný výbor nedisponuje právní subjektivitou. Úkony zmocněnce jsou pro přípravný výbor závazné.⁶¹ Oprávněné osoby mají za úkol obstatat dostatečný počet podpisů a také se snaží zajistit, aby se referenda zúčastnil dostatečný počet oprávněných osob. Dalším jejich úkolem je vedení kampaně, ve které se snaží přesvědčit občany o výhodách, které povedou z referenda, budou-li se jej účastnit.

Existuje-li v obci určité téma, o němž by mělo být v referendu hlasováno a zastupitelstvo obce se nerozhodne referendum vyhlásit, postup aktivních občanů by v ideálním případě měl být následovný.

1. Vznikne přípravný výbor, který příslušnou otázku zformuluje. Je nutné posoudit, zda o ní lze v místním referendu podle zákona hlasovat. Poté připraví návrh na konání referenda a zjistí podporu mezi občany. Vzniká

⁶¹ Občanské aktivity – Ministerstvo vnitra České republiky. Úvodní strana – Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Copyright © 2020 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena [cit. 16.08.2020]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx>

informační kampaň, pomocí které jsou občané informováni a probíhá podpisová akce na podporu referenda.

2. Přípravný výbor předloží návrh spolu s podpisovými archy obecnímu úřadu, který jej přezkoumá.

3. Je-li návrh shledán jako bezvadný, předloží jej obecní úřad zastupitelstvu obce, které rozhodne o vyhlášení místního referenda.⁶²

4. Probíhá informační kampaň o konání referenda. Cílem je zajistit co největší podporu občanů.

5. Občané hlasují v referendu.

6. Orgány obce konají v souladu s výsledkem referenda.

7. Probíhá občanská kontrola rozhodování orgánů obce.⁶³

Návrh přípravného výboru musí obsahovat:

1. označení území, na němž se konání místního referenda navrhuje, to musí být v souladu se zákonem o místním referendu,

2. definici otázky, musí vycházet po obsahové stránce z pozitivní definice předmětu místního referenda,⁶⁴

3. odůvodnění návrhu, zde by mělo být uvedeno očekávání od výsledku,

4. odhad nákladů, to chápeme jako předběžnou kalkulaci, která však není nikterak závazná,

5. označení zmocněnce, ten jedná jménem výboru,

6. jména a příjmení členů přípravného výboru, jejich data narození, místo trvalého bydliště⁶⁵ a jejich vlastnoruční podpisy

7. přílohu, jejíž součástí je podpisová listina s očíslovanými podpisovými archy.

⁶² Příloha č. 1

⁶³ JAREŠ, Adam a Aneta JUDOVÁ. *Kuchařka místního referenda: manuál pro aktivní občany*. Praha: Transparency International – Česká republika, [2016]. ISBN 978-80-87123-26-3.

⁶⁴ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, §6

⁶⁵ Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů

Návrh může být podán, pokud jej podpořilo svým podpisem v obci nebo v její části, jde-li o místní referendum na území části obce, která není městskou částí nebo městským obvodem, stanoví-li tak zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, nebo zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů, anebo ve statutárním městě:

do 3.000 obyvatel	30 % voličů
do 20.000 obyvatel	20 % voličů
do 200.000 obyvatel	10 % voličů
nad 200.000 obyvatel	6 % voličů

tabulka č. 1⁶⁶

Počet voličů se zjišťuje k 1. lednu kalendářního roku, v němž byl návrh přípravného výboru podán.⁶⁷

5.2.3.2.1. Podpisová listina

Na podpisové listině musí být označeno území, na němž se bude referendum konat, definice otázky, jména a příjmení členů přípravného výboru a jejich adresa a upozornění, že pokud někdo podepíše podpisovou listinu vícekrát než jednou, či podepíše, i přestože není oprávněná osoba, hrozí mu pokuta do výše 3 000 Kč a je to kvalifikováno jako přestupek. Sbírat podpisy na podpisové archy může začít přípravný výbor ve chvíli, kdy je řádně ustanoven a je vypracován návrh.⁶⁸

5.2.3.2.2. Vyhlášení

Zastupitelstvo obce nebo statutárního města usnesením rozhodne na nejbližším zasedání o tom, zda místní referendum vyhlásí anebo ne. Pokud

⁶⁶ vlastní zpracování

⁶⁷ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, §55

⁶⁸ Příloha č. 2

rozhodne, že se místní referendum o navržené otázce bude konat, vyhlásí den jeho konání, to musí být do 90 dnů po dni jeho vyhlášení, a pokud referendum v dané otázce nelze konat, je usnesením rozhodnuto, že se místní referendum nevyhlásí.⁶⁹ Zmocněnci jsou neprodleně vyrozuměni zastupitelstvem, ať už je přijato jakékoliv rozhodnutí, a zároveň zastupitelstvo vyvěsí usnesení na příslušnou úřední desku na dobu 15 dnů. Další možností je, že zastupitelstvo obce nebo zastupitelstvo statutárního města o otázce rozhodne bez vyhlášení místního referenda, zmocněnci musí být neprodleně informováni. Trvají-li zmocněnci na konání místního referenda, mají lhůtu 7 dnů ode dne doručení vyrozumění, aby se na zastupitelstvo obrátili, a to na nejbližším zasedání referendum vyhlásí. Ode dne vyhlášení referenda do dne vyhlášení výsledků nepřísluší orgánům obce nebo orgánům statutárního města rozhodovat o věci, která je předmětem otázky ve vyhlášeném místním referendu.⁷⁰

5.2.4. Den konání místního referenda

Den konání místního referenda je nejpozději 90. den po dni jeho vyhlášení. V návrhu může být uvedena doba pozdější. Dnem vyhlášení je míněn první den vyvěšení usnesení zastupitelstva obce nebo zastupitelstva statutárního města na úřední desce.⁷¹ V zákoně o místním referendu jsou rozlišovány dva pojmy, a sice „vyhlášení místního referenda“ a „den vyhlášení místního referenda“. Zatímco vyhlášení místního referenda jsem blíže popsala v kapitole 5.2.3.2 a rozumí se jím vyvěšení usnesení zastupitelstva obce o vyhlášení místního referenda na úřední desce, den vyhlášení místního referenda znamená tedy první den vyvěšení usnesení na úřední desce. První sousloví se váže patnáctým dnem, druhé sousloví na první den vyvěšení příslušného usnesení zastupitelstva. Pro devadesátidenní lhůtu je tedy stěžejní den vyhlášení místního referenda.

⁶⁹ Zákon č. 128/2000 Sb., ve znění zákona č. 313/2002 Sb. §59 odst. 2 písm. n) a §89 odst. 1 písm. m) zákona č. 131/2000 Sb., ve znění zákona č. 145/2001 Sb., §84 odst. 2 písm. j)

⁷⁰ Příloha č. 3

⁷¹ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, §55

V kompetenci zastupitelstva je stanovit konkrétní den konání místního referenda a není v žádném ohledu zákonem omezen. Co se týče času, není stanovena žádná pevná doba a čas, kdy má být referendum konáno, takže lze vycházet z místních obyčejů a potřeb, ovšem není stanovena ani minimální doba, jak dlouho má referendum trvat, a tak může docházet k případnému maření referenda.

5.3. Komise pro hlasování

Je-li referendum vyhlášeno, zřizuje okrsková a místní komise v obci a ve statutárním městě okrsková, místní a městská komise. Při referendu, na rozdíl od voleb, kde se komise o kompetence dělí s krajskými a obecními úřady, dále pak s Českým statistickým úřadem a Ministerstvem vnitra, jsou komise výlučným orgánem. Na komisi závisí bezproblémový průběh hlasování. Při referendu se rozhoduje o otázkách samosprávy, tedy odpadají úkoly koordinačního charakteru a úkoly, které souvisí se systémem zjišťování a zpracování výsledků.

Místní a městská komise jsou komise vyššího charakteru, oproti komise okrskové, ta má charakter nižší. Komise vyššího charakteru spočívá ve funkcích kontrolních a sběrných, komise okrsková je oproti tomu orgánem s bezprostředním dopadem na průběh referenda.⁷²

Všechny komise musí být minimálně čtyřčlenné. Členem může být pouze oprávněná osoba, u které nenastala překážka ve výkonu práva hlasovat v místním referendu. Tedy členem komise může být i občan Evropské unie, který však musí ovládat český jazyk. Všechny komise jsou skládány z předsedy, místopředsedy, řadových členů a zapisovatele. Členství v komisi je podmíněno složením slibu.

Dvacet pět dnů před dnem hlasování stanoví starosta obce nebo primátor minimální počet členů okrskové a místní komise. Ten, jak jsem již zmiňovala, nesmí být menší, než 4. Přihlíží se k počtu oprávněných osob v hlasovacím okrsku. Je nutné dodržet ustanovení o nejmenším možném počtu členů v komisi.

⁷² RIGEL, Filip. *Zákon o místním referendu s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. Komentátor. ISBN 978-80-87212-85-1.

Přípravný výbor je o počtu příslušné komise vyrozuměn neprodleně, následně začíná delegování konkrétních členů.

Členy komisí je nutné delegovat nejpozději 15 dnů před hlasováním. Jedná-li se o místní referendum, které bylo vyhlášeno z iniciativy přípravného výboru, jsou členové komisí delegováni přípravným výborem. Starosta obce v tomto případě ale deleguje jednoho člena do každé z komisí. To, jak se domnívám, má zajistit kontrolu místního referenda, aby byla vyvážená, a to jak ze strany obce, tak ze strany přípravného výboru. Pokud se místní referendum koná z rozhodnutí zastupitelstva, jsou členové komisí vysíláni starostou obce či primátorem. I zde platí, že musí být delegováni nejpozději 15 dnů přede dnem hlasování. To platí i pro jmenování zapisovatele příslušných komisí, kterého rovněž jmenuje starosta či primátor.

Seznam členů komise se doručuje starostovi obce či primátorovi a tím se delegují členové komise. Tento seznam musí obsahovat jméno a příjmení členů komise, datum narození a adresu a jméno a příjmení zmocněnců.⁷³ Dále může obsahovat i informaci o tom, do které komise mají být členové zařazení. Není-li tento údaj uveden, rozhoduje o zařazení starosta obce či primátor. V opačném případě je ale nutné uvedené zařazení respektovat.

*"Slibuji na svou čest, že budu svědomitě a nestranně vykonávat svou funkci a budu se přitom řídit Ústavou, zákony a jinými právními předpisy České republiky."*⁷⁴ Složením tohoto slibu vzniká členství v komisi. Slib je složen podpisem písemného znění slibu. Členství naopak zaniká dnem ukončení činnosti komise, úmrtím člena komise, vzdá-li se člen komise funkce a doručí jej písemně předsedovi komise, písemným odvoláním člena komise tím, kdo jej delegoval, pokud člen komise není v den hlasování přítomen v hlasovací místnosti déle než 3 hodiny a tedy nevykonává svou funkci. Členství též zaniká, pokud člen komise ztratí způsobilost být členem komise. Předseda komise je povinen neprodleně upozornit starostu o zániku členství, ten pak deleguje nové členy dle §21 odst. 4.

⁷³ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, §21 odst. 5

⁷⁴ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, §22 odst. 1

Dalším členem komise je zapisovatel.⁷⁵ Zapisovatel má hlas poradní a nezapočítává se do počtu členů komise při hlasování. Skládá stejný slib jako členové komise dle §22 odst. 2. Zapisovatel především pořizuje zápisy z jednání komise, ale má i právo předkládat návrhy. Pokud zapisovatel nevykonává řádně svoji funkci je starostou obce nebo primátorem odvolán. Zapisovatel je obvykle úředník obecního úřadu nebo magistrátu.

V čele komise stojí předseda, který je na prvním zasedání komise určen losem za svých členů. Předseda komise řídí jednání komise, uděluje slovo, nechává hlasovat a pověřuje ostatní členy komise jednotlivými úkony, které jsou především organizačního rázu. Losování řídí zapisovatel. Ekvivalentně je ustanoven také místopředseda komise. Pokud není přítomen předseda, místopředseda jej zastupuje v plném rozsahu jeho pravomocí a povinností. Losování je v mnoha případech zcela formální a do těchto funkcí bývají obsazováni obvykle ti, kteří již mají s výkonem z takových funkcí zkušenosti.⁷⁶ Usnášeníschopnost komise je závislé na přítomnosti nadpoloviční většiny všech jejích členů s hlasovacím právem. Zapisovatel tedy není pro tento účel započítáván. Usnesení je přijato, pokud se pro něj vyslovila nadpoloviční většina všech přítomných členů.⁷⁷ Domnívám se, že jelikož je funkce předsedy stanovena losem a ne volbou, rozhodují členové komise ve sboru a jeho hlas má stejnou váhu jako hlas ostatních členů komise.

Patnáctým dnem po vyhlášení výsledku hlasování je ukončena činnost komise. Dnem vyhlášení výsledku hlasování je míněn první den vyvěšení výsledků na úřední desce příslušného úřadu.

Členové komise a osoby pověřené starostou či primátorem, a ti kteří zpracovávají výsledky, nesmí poskytovat žádné informace o výsledcích hlasování, dokud se není podepsán zápis o průběhu a výsledku hlasování všemi členy komise, kteří jsou přítomni.

⁷⁵ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, §23

⁷⁶ RIGEL, Filip. *Zákon o místním referendu s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. Komentátor. ISBN 978-80-87212-85-1.

⁷⁷ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, §23

5.3.1. Okrsková komise

Okrsková komise je zásadní při místním referendu, zajišťuje vlastní hlasování a sčítá hlasy oprávněných osob.

Okrsková komise vykonává úkoly dle §18 odst. 1:

- a) zajišťuje průběh hlasování v hlasovacím okrsku, zejména dozírá na správné odevzdání hlasovacích lístků a dbá o pořádek v hlasovací místnosti,*
- b) sčítá hlasy v hlasovacím okrsku,*
- c) ve sporných případech rozhoduje hlasováním o platnosti hlasovacího lístku a o platnosti hlasu oprávněné osoby, a to s konečnou platností,*
- d) sepíše zápis o průběhu a výsledku hlasování a předá jej neprodleně místní komisi,*
- e) ostatní hlasovací dokumentaci odevzdá do úschovy příslušnému obecnímu úřadu,*
- f) plní další úkoly podle tohoto zákona.*

(2) První zasedání okrskové komise svolá starosta obce tak, aby se konalo nejpozději 5 dnů přede dnem hlasování.⁷⁸

Na rozdíl od voleb členové okrskové komise nejsou ze zákona povinni absolvovat žádné školení. Obec ale může toto školení uskutečnit v rámci své samostatné působnosti. V současnosti nemáme žádnou procesní úpravu delegování do komisí při současném konání místního referenda. Ovšem neexistuje ani žádné ustanovení které zakazuje společnou komisi pro referendum a pro volby. V předchozí právní úpravě místního referenda se při konání referenda a voleb použila jedna hlasovací schránka a komise byly také společné.⁷⁹ Nyní je to tak, že referendum je, jak jsem již zmiňovala, výkonem samosprávy a volby a jejich orgány jsou výkonem správy státní.⁸⁰ Proto jsou členové rozdílně delegováni do komisí a komisí pro hlasování, jsou rozdílné minimální počty členů komisí a různý je rovněž způsob financování. Komise pro hlasování tedy musí být

⁷⁸ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, §18

⁷⁹ Právní rádce. Praha: Economia a.s. ISSN 1210-4817.

⁸⁰ Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí, §19

různé od volebních komisí. Pokud se ale konají dvě nebo více místních referend, komise může být společná.⁸¹

5.3.2. Místní komise

Je-li v určité obci pouze jeden hlasovací okrsek, složení místní a okrskové komise je stejné. Daná komise vykonává úkoly komise místní a zároveň i okrskové. První zasedání se koná nejpozději 10 dní před dnem hlasování a je svoláváno starostou.

Úkoly místní komise jsou dle §19:

- b) dohlíží na dodržování právních předpisů o místním referendu,*
- c) sčítá hlasy a zjišťuje výsledky hlasování na podkladě zápisů o průběhu a výsledku hlasování předaných okrskovými komisemi,*
- d) rozhoduje o stížnostech na postup okrskových komisí,*
- e) uveřejňuje výsledky hlasování v místním referendu,*
- f) ve statutárním městě předává výsledky hlasování městské komisi,*
- g) odevzdává hlasovací dokumentaci o místním referendu obecnímu úřadu,*
- h) plní další úkoly podle tohoto zákona.⁸²*

5.3.3. Městská komise

Městská komise je zřizována pouze ve statutárním městě ve smyslu legislativní zkratky. První zasedání je svoláváno primátorem a koná se nejpozději 10 dnů přede dnem hlasování.

Městská komise dle §21 vykonává následující úkoly:

- a) organizuje činnost místních komisí ve statutárním městě,*
- b) dohlíží na dodržování právních předpisů o místním referendu,*
- c) sčítá hlasy a zjišťuje výsledky hlasování ve statutárním městě na podkladě zápisů o výsledku hlasování předaných místními komisemi,*

⁸¹ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, §21 odst. 7

⁸² Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, §18

- d) rozhoduje o stížnostech na postup místních komisí,*
- e) uveřejňuje výsledky hlasování v místním referendu ve statutárním městě,*
- f) odevzdává hlasovací dokumentaci o místním referendu magistrátu statutárního města,*
- g) plní další úkoly podle tohoto zákona.*

5.4. Kampaň

Kampaň je myšlena diskuse nad tématem, o kterém je v místním referendu rozhodováno. V užším slova smyslu představuje kampaň činnost obvykle přípravného výboru, která má za cíl co nejvyšší účast oprávněných osob v místním referendu. Starosta obce nebo primátor může vyhradit plochu pro představení referendové otázky a to nejméně 10 dnů přede dnem konání místního referenda.⁸³ Dle §51 se náklady na vedení kampaně nezahrnují do nákladů místního referenda, pokud je místní referendum konáno na návrh přípravného výboru. Tento fakt, dle mého názoru, značně ztěžuje vykonání místního referenda, protože narozdíl od voleb neleží místní referendum na politických stranách, které disponují profesionály, kteří mohou kampaň vést. Také může docházet k problémům s plakátovací plochou, kterou nemá v tomto případě nikdo povinnosti uvolnit. Kampaň vede přípravný výbor, místní politici, zastupitelé, popřípadě i zmiňované politické strany.

Jediné omezení, kterému podléhá kampaň v místním referendu, je podle §32 odst. 2 zákaz kampaně v den hlasování v objektu, v němž se nachází hlasovací místnost. Tím se z ní stává kampaň, která je nejméně upravenou českým právním řádem. Dokonce není ani upravena povinnost vést kampaň čestně a poctivě.

5.5. Hlasování

Hlasování v místním referendu dle §28 zákona o místním referendu probíhá v hlasovacích okrscích, jejichž územní vymezení se shoduje s územním

⁸³ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, §32 odst. 1

vymezením stálých volebních okrsků vytvořených podle zvláštního právního předpisu.⁸⁴

Vlastní komise obhospodařuje každý hlasovací okrsek. Okrsky lze podle §26 zákona o volbách do zastupitelstev obcí v některých případech měnit. To jsou výlučně:

- a) *zvýšení nebo snížení počtu voličů ve volebním okrsku o jednu třetinu,*
- b) *změny hranic obce v místech, kde je území této obce osídleno,*
- c) *změny hranic městských obvodů nebo městských částí,*
- d) *kdy hranice volebního okrsku není shodná s hranicí volebního obvodu pro volby do Senátu nebo volebního obvodu pro volby do zastupitelstev obcí (§ 27).*⁸⁵

Hlasovací okrsky jsou stanoveny starostou obce, stejně jako k nim přináležející hlasovací místnosti. Pravidlem, kterým se starosta obce musí řídit, je, že každý okrsek zahrnuje cca. 1000 voličů, tedy oprávněných osob. Je-li některá část obce vzdálenější, je možné vytvořit samostatný okrsek. Od vyhlášení místního referenda není možné okrsky měnit až do vyhlášení výsledků.

Obecní úřad vede stálý seznam voličů, to jsou oprávněné osoby, které jsou v příslušné obci přihlášeny k trvalému pobytu. Vedle stálého seznamu voličů existuje ještě dodatek stálého seznamu voličů, kam se na vlastní žádost zapisují oprávněné osoby, které nejsou státními občany České republiky, prokáží-li státní občanství státu, jehož občanům právo volit přiznává mezinárodní úmluva, kterou je ČR vázána a která je vyhlášena ve Sbírce mezinárodních smluv, a dále prokáží, že jsou přihlášeni k trvalému pobytu v obci nebo statutárním městě, kde je místní referendum konáno.⁸⁶ Před zahájením hlasování předá obecní úřad okrskové komisi výpis ze stálého seznamu voličů a dodatku stálého seznamu voličů.⁸⁷

Oprávněné osoby jsou informovány způsobem obvyklým, nejpozději 15 dnů přede dnem konání místního referenda, o době a místě konání referenda. Starosta obce zveřejní v oznámení adresy hlasovacích místností a otázky, které

⁸⁴ Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí, §26

⁸⁵ Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí, §26

⁸⁶ RIGEL, Filip. *Zákon o místním referendu s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. Komentátor. ISBN 978-80-87212-85-1.

⁸⁷ Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí, §29

jsou v místním referendu položeny. Zároveň starosta oprávněné osoby upozorní o povinnosti prokázat při hlasování totožnost a státní občanství.⁸⁸

Hlasování probíhá pomocí hlasovacích lístků, na kterých musí být vždy uvedeno dle §33:

- a) *text "místní referendum", název obce a případně její části, v níž se místní referendum koná, nebo název statutárního města,*
- b) *den konání místního referenda,*
- c) *otázka, popřípadě otázky, položená k rozhodnutí v místním referendu,*
- d) *v levé polovině hlasovacího lístku slovo "ano", v pravé polovině hlasovacího lístku slovo "ne" a vedle každého z těchto slov rámeček,*
- e) *hlasuje-li se o více otázkách společně, před každou otázkou arabská číslice počínaje číslicí 1, u každé otázky v levé polovině hlasovacího lístku slovo "ano" a v pravé polovině hlasovacího lístku slovo "ne" a vedle každého z těchto slov rámeček.*⁸⁹

Hlasovací lístky jsou vždy tištěny stejným písmem, na stejné velikosti papíru, který je vždy stejné barvy, jakosti papíru a stejných rozměrů. Vždy je na nich otisknuto razítko obce nebo statutárního města. Ty zajišťují tisk hlasovacích lístků a jejich dodání okrskovým komisím před zahájením hlasování.⁹⁰ V každé hlasovací místnosti musí být dostatek hlasovacích lístků.

Požadavky na hlasovací místnost jsou upraveny v §34. Musí zde být hlasovací schránka, přenosná hlasovací schránka, dostatek hlasovacích lístků, prázdných obálek, které jsou opatřeny razítkem obce, psací potřeby a výpis ze seznamu oprávněných osob.⁹¹ K zajištění tajnosti hlasování jsou vždy v hlasovací místnosti určeny oddělené prostory. Také je zde k dispozici vzor, který slouží oprávněným osobám ke správnému vyplnění hlasovacího lístku, tento vzor musí být na viditelném místě vyvěšen. Úřední obálky nesmí být průhledné a musí být vždy stejné velikosti a stejně jako u hlasovacích lístků, je nutné aby byly z papíru stejné barvy a jakosti. Kontrola hlasovací místnosti probíhá před zahájením

⁸⁸ Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí, §4

⁸⁹ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, §33 odst. 1

⁹⁰ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, §33 odst. 2

⁹¹ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, §34 odst. 1

hlasování předsedou okrskové komise. Dle §38 odpovídá za pořádek v hlasovací místnosti předseda okrskové komise.

5.5.1. Zahájení hlasování

Hlasování je považováno za zahájené po kontrole předsedou komise. Ubezpečí se, že hlasovací místnost je dle §34 vybavena, zda je hlasovací a přenosná hlasovací schránka prázdná a následně se před ostatními členy okrskové komise obě tyto schránky zapečetí. Následně předseda prohlašuje hlasování za zahájené. V průběhu hlasování dle §38 předseda odpovídá za pořádek v hlasovací místnosti a zabezpečuje důstojný průběh hlasování. Což, domnívám se, neznamena čistota a uklizenost v hlasovací místnosti, nýbrž spíše zákonný průběh hlasování a náležitá uspořádání hlasovací místnosti v souladu s §34 - §37.

Hlasování podléhá dle §36 několika zásadám. Zejména pak, že oprávněná osoba musí hlasovat osobně, oprávněné osoby hlasují postupně v tom pořadí, v jakém se dostavily, oprávněná osoba prokáže svou totožnost, pokud ne, nebude jí umožněno hlasovat. Další zásadou je princip tajnosti hlasování, tedy že v prostoru, kde se upravuje hlasovací lístek, musí být oprávněná osoba sama bez přítomnosti kohokoliv jiného.

Dle §37 nelze hlasovat distančně, ani jinou formou než osobně.⁹² Oprávněná osoba může hlasovat po obdržení úřední obálky a hlasovacího lístku, následně vstoupí do prostoru k úpravě hlasovacího lístku, tam lístek upraví dle předepsaného způsobu a hlasovací lístek vloží do úřední obálky. V hlasovacím označí v příslušném rámečku ANO-NE křížkem a úřední obálku vloží do hlasovací schránky. Pokud oprávněná osoba neoznačí žádnou odpověď, k jejímu hlasování se nepřihlíží. Tímto způsobem se také oprávněná osoba může zdržet hlasování, čímž může napomoci k potřebnému počtu oprávněných osob, jež se účastní místního referenda.

⁹² GÖTTINGER, V. a NOVÁČKOVÁ, P.: *Může být elektronické hlasování alternativou pro místní referendum?* Časopis pro právní vědu a praxi. 1/2007, s. 61–69

Po uplynutí stanovené doby dochází k ukončení hlasování, uzavírá se hlasovací místnost a předseda prohlásí hlasování za ukončené.⁹³

5.6. Zjišťování výsledků hlasování a jejich vyhlášení

Po ukončení hlasování nastává proces sčítání hlasů okrskovou komisí. Nejprve se vytřídí nepoužité hlasovací lístky a úřední obálky, které jsou zapečetěny, aby nedošlo k manipulaci, případně záměně. Následně se otevře hlasovací schránka, popřípadě i přenosná hlasovací schránka, neúřední obálky jsou vyloučeny, spočítají se obálky úřední, musí odpovídat počtu vydaných hlasovacích lístků nebo nižší. Poté se nahlédne do hlasovacích lístků, což je právo každého člena a tím je zajištěna vzájemná kontrola. Před samotným sčítáním hlasů se vyloučí neplatné hlasovací lístky, za ty se pokládají takové lístky, které nejsou vytištěné a dodané obcí, nejsou v úředních obálkách anebo je v úředních obálkách více hlasovacích lístků, jsou označeny obě odpovědi a nebo je odpověď vyznačena jinak, než je přikázáno v §37 odst. 2 a 3. Konečně dochází ke sčítání hlasů. Okrsková komise sečte zvláště odpovědi ANO, odpovědi NE a ty, kde žádná odpověď není. Po sčítání hlasů předseda komise zapečetí všechny hlasovací lístky. Rigel, Nahodil i Říčka se shodují na názoru, že do zapečetěné dokumentace nemá nikdo, kromě soudu, právo nahlížet.⁹⁴ Je tomu tak z důvodu, že jediný soud má právo po obdržení návrhu do zapečetěné dokumentace nahlédnout a následně ji přezkoumat. Během sčítání hlasů je povolena přítomnost členů komise vyššího stupně, tedy místní či městské komise a osob pověřeným starostou anebo primátorem, jež zpracovávají výsledky.

5.7. Zápis komise o výsledku hlasování, vyhlášení výsledků hlasování, oznamovací povinnost

⁹³ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, §33 odst. 1

⁹⁴ NAHODIL, Tomáš. *Místní referendum v České republice: zákon o místním referendu s poznámkami: podle stavu k 1.10.2004*. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-502-8.

5.7.1. Zápis okrskové komise o průběhu a výsledku hlasování v hlasovacím okrsku

Ve dvou stejnopisech okrsková komise vyhotoví zápis o průběhu a výsledku hlasování. Ten podepisují všichni její členové. Zápis podepisují všichni členové a na základě §23 za něj zodpovídá předseda komise. V zápise je uvedena doba počátku a ukončení hlasování, celkový počet oprávněných osob, počet odevzdaných úředních obálek, celkový počet platných hlasů, dále pak počet platných hlasů pro jednotlivé odpovědi, počet hlasovacích lístků, kde oprávněné osoby neoznačily lístkem žádnou odpověď a další.⁹⁵ Ve třetím odstavci §43 jsou uvedeny pokyny ohledně předání podepsaného zápisu o průběhu a výsledku hlasování v místním referendu místní komisi, a to neprodleně a vyčkává se na její pokyn k ukončení zasedání.

5.7.2. Zápis místní komise

Místní komise, oproti okrskové komisi, vyhotovuje zápis o výsledku hlasování. Nejprve dochází k přezkumu zápisů okrskových komisí, zjistí se výsledky hlasování a následuje zápis o výsledcích hlasování. Místní komise nedisponuje pravomocí zápisy měnit či je doplňovat. Zápis je vyhotovován ve dvou stejnopisech, ten podepíše členové komise. V zápise jsou uvedeny stejné náležitosti, jež se týkaly okrskové komise, ty jsem přiblížila v kapitole 5.7.1. Oproti okrskové komisi má místní komise ještě povinnost předat jedno vyhotovení svého zápisu městské komisi.

5.7.3. Zápis městské komise

Zápis městské a místní komise je stejný s tím rozdílem, že zápis místní komise se vztahuje na obec ve smyslu legislativní zkratky a městská komise na statutární město ve smyslu legislativní zkratky. Městská komise rovněž vyhotovuje zápis o výsledku hlasování, a sice po přezkoumání zápisů místních

⁹⁵ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, §43 odst. 2

komisí. Svůj zápis též vyhotovuje ve dvou stejnopisech a podpisů se týkají stejná pravidla jako v případě okrskové a místní komise.⁹⁶

5.7.4. Vyhlášení výsledků hlasování

Výsledky hlasování v místním referendu jsou vyhlášovány místní komisí a tento proces je zakotven v §46. Kompetence týkající se vyhlášení výsledků hlasování jsou svěřeny komisím vyššího stupně. Vyhlášení výsledků hlasování jsou v obci zveřejňovány na desce obecního úřadu. Musí být tak učiněno okamžitě po vyhotovení zápisu o výsledku hlasování v trvání 15 dnů. Komise městská výsledky hlasování v místním referendu vyhláší ve statutárním městě stejným způsobem, ale na úřední desce magistrátu statutárního města. Dnem vyhlášení je považován první den vyvěšení výsledků na příslušné úřední desce.⁹⁷

5.7.5. Oznamovací povinnost

Dnem vyhlášení výsledků hlasování místního referenda a provedení rozhodnutí přijatého referenda vzniká starostovi obce, primátorovi a primátorovi hl. města Prahy oznamovací povinnost Ministerstvu vnitra. Té je nutné dostát do 5 dnů od vyhlášení výsledků a provedení rozhodnutí. Starosta městské části hlavního města Prahy je navíc povinen oznámit dané skutečnosti i Magistrátu hl. města Prahy. Před nabytím platnosti novely č. 234/2006 Sb. platilo oznámení předmětných skutečností starosta obce a primátor krajskému úřadu, starosta městské části hlavního města Prahy Magistrátu hlavního města Prahy a primátor hlavního města Prahy Ministerstvu vnitra.⁹⁸

V praxi se oznamovací povinnost uskutečňuje prostřednictvím formulářů, které jsou zveřejněny na internetových stránkách Ministerstva vnitra.⁹⁹ Ten přikládám viz. seznam příloh.

⁹⁶ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, §45

⁹⁷ Příloha č. 4

⁹⁸ RIGEL, Filip. *Zákon o místním referendu s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. Komentátor. ISBN 978-80-87212-85-1.

⁹⁹ DVOŘÁČKOVÁ, S.: *Referenda v České republice. Veřejná správa*, 2010, č. 19, s. II.

Ministerstvu vnitra se musí oznámit i skutečnost, kdy nebylo možné rozhodnutí místního referenda provést pro jeho rozpor s právním předpisem. Povinnost takto učinit je vázána lhůtou 3é dnů ode dne vyhlášení výsledků místního referenda.

5.8. Platnost a závaznost místního referenda

Platnost a závaznost je společně ukotvena v §48 následovně:

(1) K platnosti rozhodnutí v místním referendu je třeba účasti alespoň 35 % oprávněných osob zapsaných v seznamech oprávněných osob.

(2) Rozhodnutí v místním referendu je závazné, hlasovala-li pro ně nadpoloviční většina oprávněných osob, které se místního referenda zúčastnily, a alespoň 25 % oprávněných osob zapsaných v seznamech oprávněných osob.

(3) Jde-li o místní referendum, v němž se rozhoduje o oddělení části obce nebo o sloučení obcí, a nebo o připojení obce k jiné obci, je rozhodnutí přijato, jestliže pro ně hlasovala nadpoloviční většina oprávněných osob zapsaných v seznamu oprávněných osob,

a) v případě oddělení, v té části obce, popřípadě částech obce, která se má oddělit,

b) v případě sloučení obcí nebo připojení obce v té obci, ve které byl návrh přípravného výboru podán.¹⁰⁰

Pod pojmem platnost a závaznost, nejzávažnějšími důsledky plynoucí z místního referenda, se skrývá fakt, že nebyla soudem vyslovena neplatnost, zároveň i dosažení potřebného počtu oprávněných osob při místním referendu. V předešlé právní úpravě byla nutná účast 50 % oprávněných osob zapsaných v seznamech oprávněných osob. Tato hranice byla, nejen dle mého subjektivního názoru, stanovena příliš vysoko a znemožňovala jakékoliv platné rozhodnutí. Jednotně nastavená hranice totiž nerespektuje rozdílnou lidnatost obcí. „Námítka spočívající v rozhodování menšiny občanů o otázkách obce může být jen stěží akceptována, uváží-li se, že účast ve volbách do zastupitelstev obcí často zdaleka

¹⁰⁰ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, §45

nedosahuje 50 %. Ve volbách jde přitom o rozhodování, které do budoucna ovlivní řešení širokého spektra obecních záležitostí. V referendu je předmětem rozhodování jediná, byť třeba významná otázka.¹⁰¹ uvádí M. Matula.

Rozhodnutí v místním referendu zavazuje všechny orgány obce, konkrétně zastupitelstvo obce, zastupitelstvo statutárního města a orgány obce a statutárního města. Z toho vyplývá, že nezavazuje státní orgány ani orgány kraje. Nemusí se jimi povinně řídit. Měly by však k výsledku hlasování přihlédnout. V České republice, oproti několika zemím v západní Evropě, je tedy hlasování v místním referendu závazné a je formou přímého rozhodování občanů. Stejně tak je tomu ve většině zemí střední a východní Evropy.

6. Místní referendum v Evropě

V této kapitole představím tři evropské státy a jejich vztah k referendu. Záměrně jsem si vybrala státy s rozdílným státním zřízením, svrchovaností a vnitřním uspořádáním. Stručně přiblížím fungování místního referenda v Nizozemsku, Německu a ve Švýcarsku. Nastíním dělení místních referend v těchto zemích. V Nizozemí a Německu se může zdát, že zde existuje stejné dělení jako v České republice, a sice na celostátní (národní), krajské (regionální) a místní, a však dozvíme se, že v Nizozemsku se celostátní nikdy neuspořádalo. Též krátce osvětlím historický vývoj referenda v těchto zemích, kde se dozvíme například informaci, že Švýcarsko zavedlo přímou demokracii už v 19. století, oproti Německu, kde začal tento trend být aktuální až v roce 1990. Zároveň mám k těmto třem státům kladný vztah, a i to byl jeden z důvodů, proč jsem se rozhodla právě pro ně.

¹⁰¹ Matula, M. Zákonná úprava a praxe místního referenda v České republice. Občan a veřejná správa (ústavnoprávní aspekty). Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej v dňoch 25.–26. októbra v Košiciach. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2007, s. 145

6.1. Nizozemí

Obr. č. 2¹⁰²

Nizozemsko je jednou ze 4 zemí světa, které nikdy neuspořádalo celostátní referendum. Na místní úrovni se od roku 1912 konalo několik stovek referend. V devadesátých letech bylo mnoho obecních ústav upraveno tak, aby umožňovaly referenda iniciovaná občany. Po vládní krizi v roce 1999, která byla spuštěna po „šeríkové koalici“, což byla dohoda, jejíž součástí též bylo téma referendum, vešel v roce 2002 v platnost Dočasný zákon o referendu, jedním z cílů bylo umožnění referenda iniciované občany. V tomto zákoně byl zakotven institut nezávazného opravného referenda na stejných úrovních jako u nás, tedy celostátní (národní), krajské (regionální) a místní. Zákon umožňující závazné referendum vláda nakonec ale nepřijala, v současnosti je k zavedení referenda nutný souhlas dvou třetin parlamentu, aby se mohlo zavést závazné referendum. Vláda se však netají záměrem zrušit všechna referenda iniciovaná občany.

Nizozemsko je centralistický unitární stát a jedná se o konstituční monarchii s parlamentní demokracií. Provincie, a zejména obce, mají značné

¹⁰² Zdroj: Detailed map of the netherlands Royalty Free Vector Image. VectorStock - Vector Art, Images, Graphics & Clipart [online]. 2020. [cit. 24.08.2020]. Dostupné z: <https://www.vectorstock.com/royalty-free-vector/detailed-map-of-the-netherlands-vector-21826275>

kompetence, ale samozřejmě i povinnosti. Nizozemské království se skládá z Nizozemska, Nizozemských Antil a Aruby.

1. Národní referendum

Poté, co monarcha podepíše zákon, který byl přijat parlamentem, nebo byla přijata smlouva, ministr vnitra do týdne oznámí ve státních novinách (*Staatscourant*), zda zákon může být předmětem referenda. Pokud je to možné, začíná třítydenní lhůta, během níž mohou občané předběžně požádat o referendum tím, že předají 40 000 podpisů. Když Ústřední volební úřad veřejně oznámí, že bylo doručeno dostatek platných podpisů, začíná šestitýdenní lhůta, během níž mohou občané učinit "definitivní žádost" doručením 600 000 podpisů. Výsledek referenda je však platný pouze pokud většina voličů hlasuje proti zákonu a pokud se tato většina skládá nejméně ze 30 % všech oprávněných voličů.

Podpisy musí občané zapsat na úřední formulář osobně na obecním úřadě své obce. V konečné fázi mohou občané také zaslat své podpisy na oficiálním formuláři poštou na obecní úřad. Vláda může exekutivním opatřením rozhodnout, že občané mohou také dávat podpisy elektronicky, ale žádné skutečnosti nenasvědčují, že by k tomu v dohledné době mělo dojít. Podpisy jsou započítány a považovány za platné nebo neplatné hlasovacími úřady, z nichž každá obec má alespoň jeden. Výsledky posílají provinčním volebním úřadům a ty je následně posílají do národního ústředního volebního úřadu, který kontroluje a sčítá počty místních a provinčních volebních kanceláří.

2. Regionální referendum

Na referendum na regionální úrovni se vztahují stejná pravidla jako na referendum na vnitrostátní úrovni, s následujícími výjimkami. Referenda se mohou konat na základě rozhodnutí provinčních parlamentů, pokud tvoří "obecně závazné nařízení", o provinčních rozhodnutích o účasti v soukromých organizacích, o změnách názvu provincie, a o opatřeních, kterých se účastní několik provincií nebo obcí. Referenda se nemohou konat o rozhodnutích, která slouží k provádění mezinárodních smluv nebo rozhodnutí mezinárodních

organizací (nebo zákonů, které mají tento účel), o tématech mimo působnost provincie anebo na územních plánech.

3. Místní referendum

Jako regionální a národní referendum, i referendum na místní úrovni se řídí stejnými pravidly a požadavky. Na vnitrostátní úrovni jednají správní orgány, na místní úrovni jednají rada starosty a radní. Jednají o stejných tématech jako předchozí referenda, mimo to ale mohou konat v otázkách o úpravách obecních hranic, když se na nich dohodnou všechny zúčastněné obce. Městská rada může vyhláškou rozhodnout, že se nemohou konat žádná referenda o obecních daních a platech nebo o náhradách politiků a úředníků.¹⁰³¹⁰⁴

6.2. Německo

© Vemaps.com

Obr. č. 1¹⁰⁵

¹⁰³ překlad vlastní

¹⁰⁴ Zdroje:

- Obecné výkonné opatření = Tijdelijke Referendumbesluit;
- Der erfolgreiche Trader – Das Online Magazin. *Der erfolgreiche Trader – Das Online Magazin* [online]. Dostupné z: <http://www.referendumplatform.nl/>
- DD conference London 2004 documentation. Campaign for direct democracy GB [online]. Dostupné z: <http://www.iniref.org/conf.html>;

¹⁰⁵ Zdroj: Grey Map of Germany | Free Vector Maps. *Free Vector Maps in AI, EPS, PDF, SVG, JPG and PNG formats* [online]. 2020 [cit. 24.08.2020]. Dostupné z: <https://vemaps.com/germany/de-03>

Spolková republika Německo je federativní, demokratická a parlamentní republika, skládající se z 16 států, 323 okresů a 13 854 místních orgánů, z nichž 2 047 jsou města. Spolkové země mají důležité kompetence, které jsou především administrativní, například v oblasti dopravy, vzdělávání, kultury, policie a životního prostředí. Státy se řídí vnitrostátními právními předpisy, které se jich týkají, prostřednictvím Spolkové rady (národního parlamentu). Spolková rada se skládá ze zástupců každé vlády jednotlivých spolkových zemí. Místní orgány mají pravomoci v určitých oblastech rozhodování, jako jsou místní daně, dodávky energie, sběr odpadků, silnice a doprava, infrastruktura a stavební povolení.

V Německu existuje od jeho sjednocení v roce 1990 velmi silný trend směřující k přímé demokracii. Nejrozvinutější na regionální úrovni je v Bavorsku, kde se uskutečnila více než čtvrtina iniciativ v 16 německých zemích a polovina německých referend od roku 1990. Hlavním problémem je stále nepropracovaná legislativa umožňující lidové hlasování. Zákon o referendu není vstřícný vůči voličům, což oslabuje potenciál občanského rozhodování. V Německu jsou referenda na národní úrovni, na regionální úrovni a na místní úrovni.

1. Referendum na národní úrovni

Po roce 1989 se rozšířila vlna reforem, ovlivňující jak státní úroveň, tak úroveň místních orgánů. Před touto reformou bylo právo místního referenda známo jen v jednom státě, nyní je v 15 ze 16 spolkových zemí. Pouze v Berlíně neexistuje přímá demokracie na místní úrovni. V Bavorsku a Hamburku si dokonce samotný lid právo na místní referendum vydobyl celostátním referendem, i přestože v obou případech byla vláda proti. Rozhodovací proces ve všech státech probíhá ve dvou fázích, lidovou iniciativou (Bürgerbegehren) a rozhodnutím občanů (Bürgerentscheid). Více jsem tento fakt přiblížila v odstavci o místním referendu v Německu.

2. Referendum na regionální úrovni

Na regionální úrovni se procedura vedoucí k referendu odehrává ve třech fázích. Občané iniciují nejdříve petici, což je základ pro iniciativu a ta posléze

vede k vypsání referenda. Petici iniciuje nejméně 3 tisíce až 120 tisíc občanů, podle legislativy příslušné spolkové země. Počet nutných signatářů iniciativy se pak pohybuje od 8% do 20% voličů podle legislativy příslušné spolkové země. Pouze Brandenburg, Hamburg a Šlesvicko-Holštýnsko mají na účast nižší požadavky, a sice 4% a 5% voličů. Výsledek následně konaného referenda je právně závazný. Nicméně ve většině spolkových zemí, na rozdíl od pravidel voleb, nestačí prostá většina hlasů.

3. **Referendum na místní úrovni**

Ve všech spolkových zemích probíhá procedurální akt místního referenda na dvou úrovních – iniciativa a referendum. V polovině spolkových zemích existuje klouzavá účastnická kvóta pro iniciativu podle velikosti komunity. Ve zbývajících zemích je jednotný práh v rozmezí od 10 % do 20% voličů podle legislativy příslušné země. Ve většině německých zemí existuje pro místní referendum kvóta minimální účasti voličů mezi 20% a 30%. Bavorsko původně nemělo žádnou kvótu, ale zemská vláda zavedla klouzavou hranici mezi 10% a 20%, podle velikosti komunity. Pouze v Hamburku je rozhodnutí prosté většiny voličů akceptováno bez další kvalifikace či restrikce. V Německu se každý rok koná průměrně 200 místních referend.¹⁰⁶¹⁰⁷¹⁰⁸

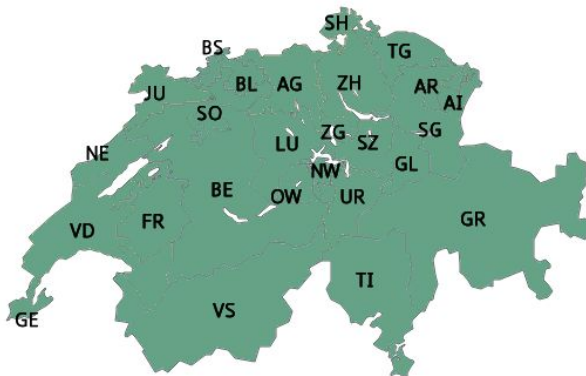
¹⁰⁶ Vlastní překlad.

¹⁰⁷ Zdroje:

-Germany. Campaign for direct democracy GB [online]. Dostupné z: <http://www.iniref.org/germany.html>

¹⁰⁸ -Initiative and Referendum Institute Europe – a project of the German Democracy Foundation. Initiative and Referendum Institute Europe – a project of the German Democracy Foundation [online]. Copyright © 2020 [cit. 24.08.2020]. Dostupné z: <https://www.iri-europe.org/>

6.3. Švýcarsko

Obr. č. 3¹⁰⁹

Švýcarsko, celým názvem Švýcarská konfederace, je stát, kde byla přímá demokracie zavedena již v 19. století. Nástroje, jež umožňují občanům se přímo podílet na politickém rozhodování, jsou ve Švýcarsku velmi rozvinuté a používají se výrazně delší dobu než v jiných evropských zemích. Občanská práve se v posledních 150 letech nepřetržitě rozšiřovala a v současné chvíli pokrývají veškeré úrovně politického života a všechny oblasti politiky. Místní referendum jakožto projev přímé demokracie ve Švýcarsku znamená to, že se referendum koná z důvodu, že to vyžaduje ústava anebo vyhlášení požaduje skupina voličů.

Toto jsou jediné dvě možnosti, jak lze vyhlásit ve Švýcarsku referendum. Vláda tuto pravomoc nemá. Pojetí přímé demokracie zde znamená, že užívání nástrojů této moci jsou v rukách lidu a slouží zájmu občanů. Nesmí být kontrolována politickými stranami ani jinými skupinami, např. vláda nebo parlament.

Pro komparaci přikládám přílohu v podobě švýcarského hlasovacího lístku (příloha č. 5).

Tři hlavní formy existující ve Švýcarsku, jež se týkají přímé demokracie, jsou obligatorní referendum, dobrovolné referendum a lidová iniciativa.

¹⁰⁹Zdroj: Cantonal referendum and communal referendum - www.ch.ch. [online]. Dostupné z: <https://www.ch.ch/en/demokratie/political-rights/referendum/what-is-a-cantonal-referendum-and-what-is-a-communal-referen/>

1. Lidová iniciativa na celostátní úrovni

Občané mají právo podat legislativní návrh, o kterém musí rozhodnout referendum, jestliže návrh podpoří 100 tisíc voličů. Jakmile je shromážděno 100 000 podpisů, iniciativa je formálně uznána a je předána parlamentu k projednání. Je posuzována platnost iniciativy. Pokud dojde k uznání platnosti, tedy je schválena parlamentem a současně bylo nasbíráno více než 100 000 podpisů, znamená to, že referendum musí být nejpozději do 39 měsíců vyhlášeno.

2. Závazné referendum

Závazné neboli obligatorní, referendum znamená, že po předložení dané problematiky lidu i kantonům k hlasování musí oba tyto subjekty rozhodnout nadpoloviční většinou k tomu, aby mohl být výsledek platný. Je-li hlasování předloženo pouze lidu, rozhoduje nadpoloviční většina odevzdaných hlasů. Závazná účast je 40 % občanů ve všech kantonech.

3. Fakultativní referendum

Nové zákony či jejich novely, které byly schváleny parlamentem, jsou subjektem fakultativního referenda. To znamená, že voliči v referendu musí obdržet finální schválení či odmítnutí, jestliže to požaduje nejméně 50 tisíc voličů.

^{110,111,112}

7. Statistická část

Ve statistické části si přiblížíme referenda konaná na území České republiky v roce 2019 a 2020. Dohromady jich bylo za 20 měsíců konáno 17. K platnosti rozhodnutí v místním referendu je třeba účasti alespoň 35% oprávněných osob zapsaných v seznamech oprávněných osob. Rozhodnutí je závazné, pokud pro něj hlasovala nadpoloviční většina všech oprávněných osob. Novela zák. č.

¹¹⁰ vlastní překlad

¹¹¹ Zdroje:

- Bundeskanzlei - Startseite . [online]. Dostupné z: <https://www.bk.admin.ch/bk/de/home.html>
- Referenden (Wahlen & Abstimmungen) Staatskanzlei - Kanton Bern. *Startseite - Staatskanzlei* [online]. Dostupné z: <https://www.sta.be.ch/sta/de/index/wahlen-abstimmungen/wahlen-abstimmungen/referenden.html>

¹¹² Příloha č. 5

22/2004 Sb., snížila účast na 35% oproti původním 50%, což shledávám jako dobrý krok, jelikož při předchozí právní úpravě byla referenda v praxi téměř nerealizovatelná. Od 1.7. 2008 je také třeba hlasování alespoň 25% osob zapsaných v seznamech oprávněných osob. Ve statistické části vycházím z informací, jež poskytuje Ministerstvo vnitra a ze samotných zápisů komisí o výsledcích hlasování v místním referendu v příslušných obcích či statutárních městech.

1. Čejov

(Pelhřimov, VYS)

Místní referendum konáno dne 5.1. 2019

OTÁZKA:

Místní referendum se týkalo otázky, zda si občané přejí pokračovat v rekonstrukci MŠ a ZŠ obce Čejov (přesné znění referendové otázky nebylo oznámeno).

CELKOVÝ POČET OPRAVNĚNÝCH OSOB (účast v %): 451 (58,8%)

HLASY PRO VARIANTU ANO: 133 (50,18%)

HLASY PRO VARIANTU NE: 121 (45,66%)

ZÁVAZNOST (minimální počet hlasů pro závaznost): ANO (113)

DŮSLEDEK: Referendum platné a závazné pro variantu ANO

2. Bačice

(okres Třebíč, VYS)

Místní referendum konáno dne 2.3.2019

OTÁZKA:

Souhlasíte se změnou územního plánu pro ZD Hrotovice na záměr vybudovat novou výkrmnu prasat s bioplynovou stanicí?

CELKOVÝ POČET OPRAVNĚNÝCH OSOB (účast v %): 159 (69,2%)

HLASY PRO VARIANTU ANO: 38 (34,54 %)

HLASY PRO VARIANTU NE: 72 (65,45%)

ZÁVAZNOST (minimální počet hlasů pro závaznost): ANO (40)

DŮSLEDEK: Referendum platné a závazné pro variantu NE

3. Městský obvod Plzeň 7 - Radčice

(Plzeň, PLK)

Místní referendum konáno dne 9.3.2019

OTÁZKA:

Souhlasíte s vybudováním sjezdu do Radčic z budoucího západního okruhu města Plzně?

CELKOVÝ POČET OPRÁVNĚNÝCH OSOB (účast v %): 844 (46,1%)

HLASY PRO VARIANTU ANO: 170 (43,70 %)

HLASY PRO VARIANTU NE: 214 (55,01%)

ZÁVAZNOST (minimální počet hlasů pro závaznost): ANO (211)

DŮSLEDEK: Referendum platné a závazné pro variantu NE

4. Lešná

(Vsetín, ZLK)

Místní referendum konáno dne 22.3.2019

OTÁZKA:

1. Souhlasíte s tím, aby zastupitelstvo obce Lešná schválilo připravovaný územní plán obce Lešná v podobě, která podmiňuje využití návrhových ploch výroby a skladování v průmyslové zóně nacházející se v obci Lešná v katastrálních územích Příluky a Lhotka nad Bečvou zpracováním územní studie?

2. Souhlasíte s tím, aby zastupitelstvo obce Lešná schválilo připravovaný územní plán v podobě, která v návrhových plochách výroby a skladování v průmyslové zóně nacházející se v obci Lešná v katastrálních územích Příluky a Lhotka nad Bečvou neumožní výstavbu provozů těžkého průmyslu, jako jsou hutnictví, strojírenství, chemický průmysl a petrochemie včetně povrchových úprav, lisování a drcení materiálů a neumožní skládkování nebezpečných odpadů?

CELKOVÝ POČET OPRÁVNĚNÝCH OSOB (účast v %): 1646 (50,9%)

HLASY PRO VARIANTU ANO: 782 (93,43 %) / 669 (79,93%)

HLASY PRO VARIANTU NE: 45 (5,38%) / 40 (4,78%)

ZÁVAZNOST (minimální počet hlasů pro závaznost): ANO (412)

DŮSLEDEK: Referendum platné a závazné pro variantu ANO

5. Lovčice

(Hodonín, JMK)

Místní referendum konáno dne 24. – 25.5.2019

OTÁZKA:

Jste pro rekonstrukci silnice III/4301 průtahu obcí - výměnu stávajících živičných kostek a konstrukčních vrstev vozovky za nový asfaltový povrch vč. obrub?

CELKOVÝ POČET OPRÁVNĚNÝCH OSOB (účast v %): 660 (61,8%)

HLASY PRO VARIANTU ANO: 253 (62,01 %)

HLASY PRO VARIANTU NE: 149 (36,52%)

ZÁVAZNOST (minimální počet hlasů pro závaznost): ANO (165)

DŮSLEDEK: Referendum platné a závazné pro variantu ANO

6. Holubice

(Vyškov, JMK)

Místní referendum konáno dne 24. – 25.5.2019

OTÁZKA:

neoznámeno

CELKOVÝ POČET OPRÁVNĚNÝCH OSOB (účast v %): -

HLASY PRO VARIANTU ANO: -

HLASY PRO VARIANTU NE: -

ZÁVAZNOST (minimální počet hlasů pro závaznost): -

DŮSLEDEK: -

7. Potůčky

(Karlovy Vary, KVK)

Místní referendum konáno dne 4.10..2019

OTÁZKA:

Souhlasíte s přestavbou stávajícího objektu areálu bazén Potůčky čp. 160 na pozemku st.p.č. 400 v k.ú. Potůčky na společenské a sportovní centrum pro děti a

veřejnost (s využitím zejména jako tělocvična a šatny pro děti ZŠ a MŠ Potůčky, krizové centrum, společenské a sportovní prostory) namísto znovuootevření areálu bazénu v této stavbě, který byl uzavřen ke dni 31.12.2015 a o jehož znovuootevření rozhodlo místní referendum dne 8.8.2017?

CELKOVÝ POČET OPRÁVNĚNÝCH OSOB (účast v %): 252 (60,3%)

HLASY PRO VARIANTU ANO: 104 (68,42 %)

HLASY PRO VARIANTU NE: 42 (27,63%)

ZÁVAZNOST (minimální počet hlasů pro závaznost): ANO (63)

DŮSLEDEK: Referendum platné a závazné pro variantu ANO

8. Chvalíkovice

(Opava, MSK)

Místní referendum konáno dne 5.10..2019

OTÁZKA:

Souhlasíte s výstavbou obecní centrální čističky odpadních vod a s vybudováním související oddělené kanalizace v obci Chvalíkovice??

CELKOVÝ POČET OPRÁVNĚNÝCH OSOB (účast v %): 548 (56,9%)

HLASY PRO VARIANTU ANO: 229 (73,39 %)

HLASY PRO VARIANTU NE: 67 (21,47%)

ZÁVAZNOST (minimální počet hlasů pro závaznost): ANO (137)

DŮSLEDEK: Referendum platné a závazné pro variantu ANO

9. Bělá

(Opava, MSK)

Místní referendum konáno dne 5.10..2019

OTÁZKA:

Má obecní zastupitelstvo dát souhlas v územním a stavebním řízení k umístění a provedení stavby kravína v lokalitě VA 205 v k. ú. Bělá u Staré Paky?

CELKOVÝ POČET OPRÁVNĚNÝCH OSOB (účast v %): 220 (76,4%)

HLASY PRO VARIANTU ANO: 84 (50 %)

HLASY PRO VARIANTU NE: 84 (50 %)

ZÁVAZNOST (minimální počet hlasů pro závaznost): NE (55)

DŮSLEDEK: Referendum platné a závazné pro variantu -

10. Chvalíkovice

(Opava, MSK)

Místní referendum konáno dne 5.10..2019

OTÁZKA:

Souhlasíte s výstavbou obecní centrální čističky odpadních vod a s vybudováním související oddělené kanalizace v obci Chvalíkovice??

CELKOVÝ POČET OPRÁVNĚNÝCH OSOB (účast v %): 548 (56,9%)

HLASY PRO VARIANTU ANO: 229 (73,39 %)

HLASY PRO VARIANTU NE: 67 (21,47%)

ZÁVAZNOST (minimální počet hlasů pro závaznost): ANO (137)

DŮSLEDEK: Referendum platné a závazné pro variantu ANO

11. Potštejn

(Rychnov nad Kněžnou, HKK)

Místní referendum konáno dne 1.11..2019

OTÁZKA:

Jsem pro výstavbu multifunkčního objektu s hasičskou zbrojnicí dle schválené projektové dokumentace a vydaného stavebního povolení na akci "Výstavba hasičské zbrojnice a obecního sálu v Potštejně".

CELKOVÝ POČET OPRÁVNĚNÝCH OSOB (účast v %): 792 (64,7%)

HLASY PRO VARIANTU ANO: 235 (45,90 %)

HLASY PRO VARIANTU NE: 271 (52,93%)

ZÁVAZNOST (minimální počet hlasů pro závaznost): ANO (257)

DŮSLEDEK: Referendum platné a závazné pro variantu NE

12. Litoměřice

(Litoměřice, ÚSK)

Místní referendum konáno dne 8.11..2019

OTÁZKA:

Chcete, aby orgány města Litoměřice bezodkladně zastavily jakoukoliv formu převodu vlastnictví či provozování nemocnice v Litoměřicích na jakýkoliv subjekt, který není ve výhradním vlastnictví státu, kraje či obce a zachovaly nemovitosti nemocnice i provozní majetek společnosti Nemocnice Litoměřice, a.s., ve výhradním vlastnictví státu, kraje či obce?

CELKOVÝ POČET OPRÁVNĚNÝCH OSOB (účast v %): 18 977 (53,3%)

HLASY PRO VARIANTU ANO: 9 691 (95,87 %)

HLASY PRO VARIANTU NE: 203 (2,01%)

ZÁVAZNOST (minimální počet hlasů pro závaznost): ANO (5055)

DŮSLEDEK: Referendum platné a závazné pro variantu ANO

13. Jammé

(Jihlava, VYS)

Místní referendum konáno dne 30.11.2019

OTÁZKA:

Souhlasíte s výstavbou větrných elektráren v katastrálním území obce Jamné u Jihlavy?

CELKOVÝ POČET OPRÁVNĚNÝCH OSOB (účast v %): 432 (58,3%)

HLASY PRO VARIANTU ANO: 61 (24,21 %)

HLASY PRO VARIANTU NE: 187 (74,21%)

ZÁVAZNOST (minimální počet hlasů pro závaznost): ANO (127)

DŮSLEDEK: Referendum platné a závazné pro variantu NE

14. Brniště

(Litoměřice, ÚSK)

Místní referendum konáno dne 19.6.2020

OTÁZKA: 1. Souhlasíte, aby obec Brniště jakkoli souhlasila nebo podporovala povolení a provádění těžby v dobývacím prostoru Luhov?

2. Souhlasíte, aby zastupitelstvo obce Brniště přijalo negativní stanovisko vůči těžbě v dobývacím prostoru Luhov?

CELKOVÝ POČET OPRÁVNĚNÝCH OSOB (účast v %): 1061 (49,6%)
HLASY PRO VARIANTU ANO: 305 (57,98 %) / 204 (38,78%)
HLASY PRO VARIANTU NE: 231 (43,92%) / 260 (49,42%)
ZÁVAZNOST (minimální počet hlasů pro závaznost): ANO (266) / NE (266)
DŮSLEDEK: Referendum platné a závazné pro variantu ANO / -

15. Stará Lysá (Nymburk, STČ)

Místní referendum konáno dne – bude společně s volbami do zastupitelstev krajů

OTÁZKA:

Souhlasíte s prodejem obecního pozemku 140/81 o výměře 3648 m² v katastrálním území Stará Lysá v lokalitě Mokřad a tůň Hladoměř?

CELKOVÝ POČET OPRÁVNĚNÝCH OSOB (účast v %): -

HLASY PRO VARIANTU ANO: -

HLASY PRO VARIANTU NE: -

ZÁVAZNOST (minimální počet hlasů pro závaznost): -

DŮSLEDEK: -

16. Škrdlovice (Žďár nad Sázavou, VYS)

Místní referendum konáno dne 26.6.2020

OTÁZKA:

Souhlasíte s umístěním přístřešku u autobusové zastávky v parku před kaplí svatých Cyrila a Metoděje?

CELKOVÝ POČET OPRÁVNĚNÝCH OSOB: 549

HLASY PRO VARIANTU ANO: 201 (81,7 %)

HLASY PRO VARIANTU NE: 41 (16,7%)

ZÁVAZNOST (minimální počet hlasů pro závaznost): ANO (35)

DŮSLEDEK: Referendum platné a závazné pro variantu ANO

17. Hory

(Karlovy Vary, KVK)

Místní referendum konáno dne 23.7.2020

OTÁZKA:

Souhlasíte s umístěním a výstavbou stavby s názvem "Středisko obchodu a služeb Karlovy Vary – Hory I" na pozemcích parcelní číslo 127/8, 220/1, 223/1, 223/2, 224/1, 224/2, 224/3, 226, 228/1, 228/2, 229/1, 229/2, 229/3, 229/10, 230/4, 230/5, 230/6, 231/1, 231/2, 231/3, 231/4, 231/6, 231/7, 297, 414/2, 415/1, 417/2, 427/2, 427/3 v katastrálním území Hory u Jenišova?

CELKOVÝ POČET OPRÁVNĚNÝCH OSOB: 244

HLASY PRO VARIANTU ANO: 6 (4,5 %)

HLASY PRO VARIANTU NE: 125 (94,5 %)

ZÁVAZNOST (minimální počet hlasů pro závaznost): ANO (72)

DŮSLEDEK: Referendum platné a závazné pro variantu NE

Závěr

Tato diplomová práce se zabývá problematikou místního a krajského referenda, jakožto významnými instituty přímé demokracie. Snažila jsem se osvětlit veškeré základní pojmy, které se s referendem pojí jako je například institut přímé demokracie, formy referenda, proces od prvotní ideji až po vyhlášení výsledků, též jsem přiblížila několik evropských zemí a ukotvení referenda v jejich právním řádu a v závěrečné části jsem analyticky zpracovala seznam veškerých místních referend konaných na území České republiky v letech 2019 a 2020. Mým hlavním cílem bylo čtenáři co nejsrozumitelněji popsat referendum jako takové, co si pod tímto pojmem lze představit, jakým způsobem může aktivní občan zasahovat do správy státu a jakým způsobem může na sebe převzít rozhodovací pravomoc. Jak jsem zmiňovala v úvodu, používala jsem metodu deskriptivní a komparativní a myslím, že mého cíle se mi podařilo dosáhnout. Čtenář získal ucelený obraz na fungování referenda v České republice. Práce nereflakuje mé osobní postoje a názory na referendum, ale popisuje faktický stav.

Nyní bych ráda shrnula několik nevýhod, které jsem při zkoumání tohoto nástroje přímé demokracie objevila. Díky tomu, že lid sám má možnost iniciovat referendum a tím se přímo podílí na správě státu, může docházet ke kontraproduktivním situacím, které se odvíjí například od velikosti obce. Představíme-li si velmi malou obec, může docházet k situacím, kdy o důležité otázky rozhodne velmi malé množství oprávněných voličů, kteří ale nemusí být fundovaní či kvalifikovaní o otázkách správy rozhodovat nebo danou otázku mohou pochopit nesprávně, což je další z rizik, a protože výsledek referenda je závazný, znovu o dané otázce hlasovat sice lze, ale za poměrně obtížných podmínek, může docházet k nežádoucím situacím, kdy ale za výsledek referenda není nikdo odpovědný. Samotné referendum je pro obec velmi nákladné, a to nejen finančně. Právní úpravu hodnotím jako nedostatečnou. Zaměříme-li se například kampaň, kterou lze ovlivnit masy občanů, nedozvídáme se ze Zákona o místním referendu, kromě zákazu kampaně v den hlasování v objektu, kde se koná

hlasování, prakticky nic. V minulosti tak docházelo k absurdním situacím, kdy například obchodní dům, jež byl otázkou referenda, oproti důkazu, že oprávněný občan hlasoval v zájmu obchodního domu, rozdával zdarma prací prášek nebo celý nákup. Srovnáme-li tuto právní úpravu například s úpravou Zákona o volbách do Parlamentu, kde jsou přímo specifikována pravidla kampaně, může se úprava kampaně místního referenda zdát tristní. Myslím, že by bylo vhodné pokusit se tento institut uchopit více z praktického hlediska, tak aby byl pro aktivní občany více pochopitelný a naopak pro obce, kraje nebo samotný stát lépe realizovatelný. Také se vyskytují argumenty, že na určité otázky nelze odpovědět jednoduše ano nebo ne, ale s tímto názorem se neztotožňuji, mám za to, že vždy existuje možnost otázku položit takovým způsobem, aby bylo možné na ni odpovědět touto formulací. Naopak výhodou je možnost občanů se vyjádřit k důležitým otázkám, které se jich týkají a vysoká míra demokratičnosti.

Resumé

This work is divided into a few parts, while in the first one I present the concept of democracy, its forms and under the consideration the work theme, I particularly focus on direct democracy. I devoted this part about Regional Authority even to beginner readers for better orientation of the following chapters.

The second, most extensive, part of the work gives readers the possibility to introduce themselves with not only basics terms concerning referendum, but also detailed description of steps taken during the process of local referendum. Apart from the mentioned I compare the adjustment of referendum with chosen European countries and I attempt to describe their attitude towards direct democracy and their relationship to referendum itself.

The last part is only statistical. It conveys a full image of all the local referendums that took place in Czech Republic since January 2018 until August 2020.

One of my main goals was to provide complex perception of referendum to the readers. In order to achieve that I use throughout this whole work comparative and descriptive methods. Therefore I assume I managed to fulfill my initial intentions and goals.

Přílohy

Adresát:

[název obce]
[Ulice a číslo popisné]
[PSČ a obec]

[Obec ##.##.###]

**Návrh přípravného výboru na konání místního referenda
v obci [obec] o [téma] ve dnech [návrh termínu]**

Přípravný výbor podává ve smyslu § 9 odst. 2 písm. a) a § 10
zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých
zákonů, v platném znění, tento návrh na konání místního
referenda.

I.

Místní referendum se bude konat na území obce [označení
území]

II.

Otázky pro místní referendum navrhuje v tomto znění:

[Otázka 1]

[Otázka 2]

[Otázka 3]

III.

[Odůvodnění návrhu]

IV.

Náklady na provedení místního referenda:

[předpokládané náklady referenda].

Náklady spojené s realizací rozhodnutí přijatého v místním
referendu:

[následné výdaje obce]

V.

Zmocněncem členů přípravného výboru je:

[jméno, datum narození, adresa bydliště]

VI.

Členové přípravného výboru

[jméno, příjmení, datum narození, místo bydliště a vlastnoruční
podpis]

VII.

Přílohy: podpisová listina s očíslovanými podpisovými archy

Příloha č. 1¹¹³

¹¹³/vzory.cz/vzory/obcan-a-urad/navrh-na-konani-mistniho-referenda-vzor-2016/

Podpisová listina č. k návrhu na konání místního referenda

Ve smyslu § 8 zákona č. 22/2004 Sb. my, podepsaní občané, podporujeme návrh na vyhlášení místního referenda v níže uvedené věci:

Vymezení území, na němž se referendum navrhuje konat: **Územně členěné statutární město Plzeň**

Přesné znění otázek navržených k rozhodnutí referendem:

1. Souhlasíte s tím, aby město Plzeň bezodkladně podniklo veškeré kroky v samostatné působnosti, aby nemohlo dojít k výstavbě obchodního zařízení na místě Domu kultury Inwest? ANO/NE
2. Souhlasíte s tím, aby Zastupitelstvo města Plzně bezodkladně schválilo změnu územního plánu pro území ohraničené ulicemi Americká, Denisovo nábřeží, Pražská a Sirková na plochu urbanistické zeleně? ANO/NE

Jméno, příjmení a trvalý pobyt zmocněnce přípravného výboru: Martin Marek, Otakara Březiny 22, Plzeň

Jméno, příjmení a trvalý pobyt ostatních členů přípravného výboru: Martin Hytha, Družby 1, Plzeň, Štěpánka Bačarová, Vrchlického 16, Plzeň, Miroslav Klas, Pod Stráží 25, Plzeň, Filip Kastl, Skupova 6, Plzeň, Vladimíra Nová, V Lužánkách 6, Plzeň, Petr Vaněk, Kyjevská 44, Plzeň, Martin Potůček, Prokopova 13, Plzeň

Upozornění pro podporovatele:

Ten, kdo podepíše vícekrát tentýž návrh na konání místního referenda nebo kdo podepíše podpisovou listinu, ač není oprávněnou osobou podle zákona o místním referendu, nebo kdo v podpisové listině uvede nepravdivé údaje, dopouští se přestupku, za který mu může být uložena pokuta do výše 3 000 Kč.

Vlastnoruční podpisy podporovatelů včetně jejich jména a příjmení, trvalého pobytu a celého data narození:

	JMÉNO	PŘÍJMENÍ	TRVALÝ POBYT (Ulice, číslo popisné)	MĚSTO	DATUM narození	PODPIS
1.				PLZEŇ		
2.				PLZEŇ		
3.				PLZEŇ		
4.				PLZEŇ		
5.				PLZEŇ		

Příloha č. 2¹¹⁴

¹¹⁴ [online]. Dostupné z

<https://www.google.com/url?client=internal-element-cse&cx=002914618139742156481:5s29ganmxcw&q=https://www.vzory.cz/vzory/obcan-a-urad/navrh-na-konani-mistniho-referenda-vzor-2016/&sa=U&ved=2ahUKEwjSjIG2jrLrAhVkJShUIHYKRAVUQFjAAegQIAxAC&usg=AOvVaw18zqUIME47dE-90ldvmQM5>

VZOR OZNÁMENÍ VYHLÁŠENÍ MÍSTNÍHO REFERENDA

(zasílá se na adresu Ministerstvo vnitra, odbor územní veřejné správy,
nám. Hrdinů 3/1634, Praha 4, PSČ 140 21)

Obec Lhota

...

Lhota dne

Č. j.: ...

Vyhlášení místního referenda

Usnesením zastupitelstva č. ... obce ..., bylo rozhodnuto o konání místního referenda.

Datum konání: ...

Otázka, o níž má být v referendu rozhodnuto:

Podle ustanovení § 47 odst. 1 zákona č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, Vám v příloze zasíláme usnesení, kterým zastupitelstva obce ... vyhlásilo místní referendum.

razítko

podpis starosty/starostky

Příloha č. 3¹¹⁵

¹¹⁵ Občanské aktivity - Ministerstvo vnitra České republiky. Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Copyright © 2020 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva

vyhrazena [cit. 23.08.2020]. Dostupné z:
<https://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>

**VZOR OZNÁMENÍ VÝSLEDKŮ V MÍSTNÍM
REFERENDU**

*(zasílá se na adresu Ministerstvo vnitra, odbor územní
veřejné správy,
nám. Hrdinů 3/1634, Praha 4, PSČ 140 21)*

Obec Lhota

Lhota dne ...

Č. j.: ...

Výsledek hlasování v místním referendu

Za účelem splnění oznamovací povinnosti uložené nám podle § 47 zákona č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, uvádíme výsledek místního referenda podle zápisu místní komise (§ 44 zákona):

Dne proběhlo místní referendum k otázce:
.....?“

Počet hlasovacích okrsků v obci a počet okrskových komisí, které předaly výsledek hlasování	...
Celkový počet oprávněných osob zapsaných v obci (místní části) ve výpisech ze seznamu oprávněných osob	...
Celkový počet oprávněných osob, kterým byly vydány hlasovací lístky a úřední obálky	...
Celkový počet odevzdaných úředních obálek	...
Celkový počet platných hlasů	...
Celkový počet platných hlasů pro odpověď „ANO“	...
Celkový počet platných hlasů pro odpověď „NE“	...
Počet oprávněných osob, které neoznámily křížkem žádnou odpověď na otázku a zdržely se tak hlasování	...

Závěry:

1, K platnosti rozhodnutí v místním referendu je třeba účasti alespoň 35% oprávněných osob zapsaných v seznamech oprávněných osob.

Počet oprávněných osob, kterým byly vydány hlasovací lístky a úřední obálky byl ... z celkového počtu ... oprávněných osob zapsaných ve výpisech ze seznamu oprávněných osob, což je ...%.

Místní referendum je platné/neplatné.

2, Rozhodnutí v místním referendu je závazné, hlasovala-li pro ně nadpoloviční většina oprávněných osob, které se místního referenda zúčastnily, a alespoň 25% oprávněných osob* zapsaných v seznamech oprávněných osob.

Celkový počet platných hlasů pro odpověď „ANO/NE“ byl ..., což je ... % z celkového počtu oprávněných osob, kterým byly vydány hlasovací lístky a úřední obálky.

Minimální počet hlasů pro závaznost* je ...

Rozhodnutí přijaté v místním referendu je/není závazné.

Příloha č. 4¹¹⁶

¹¹⁶ Občanské aktivity - Ministerstvo vnitra České republiky. Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Copyright © 2020 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva

Muster: Unterschriftenbogen für Referendum

Kantonales Referendum gegen [Titel]

Die nachfolgend unterzeichnenden Stimmberechtigten des Kantons Bern verlangen gestützt auf Artikel 62 der Bernischen Kantonsverfassung vom 6. Juni 1993 und Artikel 123 ff. des kantonalen Gesetzes vom 5. Juni 2012 über die politischen Rechte, dass der Beschluss des Grossen Rates vom [DATUM] betreffend/über [GENAUE BEZEICHNUNG DES ERLASSES/BESCHLUSSES ODER VERTRAGS], publiziert im kantonalen Amtsblatt vom [DATUM], dem Volk zur Abstimmung vorgelegt wird.

Auf diesem Unterschriftenbogen dürfen nur Personen unterzeichnen, die in der genannten politischen Gemeinde in kantonalen Angelegenheiten stimmberechtigt sind. Wer mit einem anderen Namen als seinem eigenen unterzeichnet oder auf andere Weise das Ergebnis der Unterschriftensammlung fälscht, macht sich nach Artikel 282 StGB strafbar.

Letztmöglicher Termin für die Einreichung der Unterschriften bei der stimmregisterführenden Stelle: [DATUM]

Verwaltungskreis:	PLZ:	Politische Gemeinde:
-------------------	------	----------------------

Nr.	Name, Vorname	Geburtsdatum (TT MM JJJJ)	Adresse (Strasse und Hausnummer)	Unterschrift	Kontrolle
	eigenhändig und möglichst in Blockschrift	eigenhändig	eigenhändig und möglichst in Blockschrift	eigenhändig	(leer lassen)
1					
2					
3					
4					
5					

Bitte diesen Referendumsbogen ganz oder teilweise ausgefüllt umgehend und bis spätestens [DATUM ABLAUF REFERENDUMSFRIST] einsenden an: [ADRESSE]

Die untenstehende Stimmrechtsbescheinigung wird durch die Vertretung des Referendumsbegehrens eingeholt. Bitte leer lassen!

Die unterzeichnende Amtsperson bescheinigt hiermit, dass die oben Unterzeichnenden in kantonalen Angelegenheiten stimmberechtigt sind und ihre politischen Rechte in dieser Gemeinde ausüben.	
Datum des Eingangs: _____	Amtsstempel oder amtliche Eigenschaft:
Anzahl bescheinigte Unterschriften: _____	
Ort und Datum: _____	
Unterschrift: _____	

Příloha č. 5¹¹⁷

vyhrazena [cit. 23.08.2020]. Dostupné z:
<https://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivy-118893.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>
¹¹⁷ Referenden (Wahlen & Abstimmungen) Staatskanzlei - Kanton Bern. Startseite - Staatskanzlei
[online]. Dostupné z:
<https://www.sta.be.ch/sta/de/index/wahlen-abstimmungen/wahlen-abstimmungen/referenden.html>

Seznam použitých pramenů

Literatura

DVOŘÁČKOVÁ, S.: *Referenda v České republice. Veřejná správa*, 2010, č. 19, s. II.

GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Prospektrum, 2002. ISBN 80-7175-106-5.

GÖTTINGER, V. a NOVÁČKOVÁ, P.: *Může být elektronické hlasování alternativou pro místní referendum? Časopis pro právní vědu a praxi*. 1/2007, s. 61–69

JANSA, Petr a Radka PAVLIŠOVÁ. *Místní referendum: (poslední výspa přímé demokracie) : právem proti korupci*. Praha: Transparency International - Česká republika, 2010. ISBN 978-80-87123-14-0.

JAREŠ, Adam a Aneta JUDOVÁ. *Kuchařka místního referenda: manuál pro aktivní občany*. Praha: Transparency International - Česká republika, [2016]. ISBN 978-80-87123-26-3.

NAHODIL, Tomáš. *Místní referendum v České republice: zákon o místním referendu s poznámkami : podle stavu k 1.10.2004*. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-502-8.

PECHANEC, Pavel. *Přímá demokracie v České republice*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-700-1.

PEZL, Tomáš a Michael PEZL. *Dokumenty ke studiu ústavního práva. 4., upr. vyd.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Dokumenty (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-267-7.

PODHRÁZKÝ, M. *Dočká se jednou ČR i krajského referenda? Časopis pro právní vědu a praxi*, 2004, roč. 12, č. 3

RIGEL, Filip. *Zákon o místním referendu s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. Komentátor. ISBN 9788087212851.

ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. *Přímá demokracie*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2016. ISBN 978-80-210-8351-6.

ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Právní zakotvení institutu referenda v ústavním pořádku České republiky*. Politologický časopis, Brno: Masarykova univerzita, 2003, Roč. 10, č. 2, s. 141-148. ISSN 1211-3247.

VEDRAL, Josef: *Zákon o místním referendu*. *Obec & finance*, 2004, číslo 1

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 121/1920 Sb., Ústavní listina ČSR

Ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava ČSR

Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky

Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., Ústavní zákon o československé federaci

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky, ve znění ústavního zákona č. 300/ 2000 Sb.

Ústavní zákon č. 515/2002 Sb., Ústavní zákon o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

Zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,

Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 20/1996 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/1999 Sb., o rozsahu branné povinnosti a o vojenských správních úřadech (branný zákon), ve znění zákona č. 286/2002 Sb. Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu

Zákon č. 231/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., čl. 25, Mezinárodní pakt o politických a občanských právech

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 181/1999 Sb., o přijetí Evropské charty místní samosprávy

Soudní rozhodnutí

Nález Ústavního soudu č. IV ÚS 223/04 ze dne 9. února 2005.

Elektronické prameny

Bundeskanzlei - Startseite . [cit. 24.08.2020]. [online]._Dostupné z:

<https://www.bk.admin.ch/bk/de/home.html>

Cantonal referendum and communal referendum - www.ch.ch. [online]. [cit.

24.08.2020]. Dostupné z:

<https://www.ch.ch/en/demokratie/political-rights/referendum/what-is-a-cantonal-referendum-and-what-is-a-communal-referen/>

DD conference London 2004 documentation. Campaign for direct democracy GB [online]. [cit. 24.08.2020]. Dostupné z: <http://www.iniref.org/conf.html>;

Der erfolgreiche Trader – Das Online Magazin. Der erfolgreiche Trader – Das Online Magazin [online]. [cit. 24.08.2020]. Dostupné z: <http://www.referendumplatform.nl/>

Detailed map of the netherlands Royalty Free Vector Image. VectorStock - Vector Art, Images, Graphics & Clipart [online]. 2020. [cit. 24.08.2020]. Dostupné z: <https://www.vectorstock.com/royalty-free-vector/detailed-map-of-the-netherlands-vector-21826275>

Germany. Campaign for direct democracy GB [online]. [cit. 24.08.2020]. Dostupné z: <http://www.iniref.org/germany.html>

Informace o Senátu Parlamentu České republiky. Senát PČR : Domovská stránka [online]. [cit. 24.08.2020]. Dostupné z: https://www.senat.cz/informace/pro_verejnost/infocentrum/infocentrum_informace_o_senatu.php

Initiative and Referendum Institute Europe – a project of the German Democracy Foundation. Initiative and Referendum Institute Europe – a project of the German Democracy Foundation [online]. Copyright © 2020 [cit. 24.08.2020]. Dostupné z: <https://www.iri-europe.org/>

Občanské aktivity - Ministerstvo vnitra České republiky. Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Copyright © 2020 Ministerstvo

vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena [cit. 16.08.2020]. Dostupné z:
<https://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

Referenden (Wahlen & Abstimmungen) Staatskanzlei - Kanton Bern. Startseite - Staatskanzlei [online]. [cit. 24.08.2020]. Dostupné z:
<https://www.sta.be.ch/sta/de/index/wahlen-abstimmungen/wahlen-abstimmungen/referenden.html>

Sněmovní tisk [online]. [cit. 24.08.2020]. Dostupné z:
<https://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=4&T=914>

Přílohy

Příloha č. 1: Vzor Návrh přípravného výboru na konání místního referenda

Příloha č. 2: Vzor Podpisová listina k návrhu na konání místního referenda

Příloha č. 3: Vzor Oznámení vyhlášení místního referenda

Příloha č. 4: Vzor Oznámení výsledků v místním referendu

Příloha č. 5: Vzor Muster: Unterschriftenbogen für Referendum